БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 108 (7108)
МАЙН 8
ВОСКРЕСЕНЬЕ
1955 он

Сэн 20 мүнгэн.

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Советскэ арадай агууехэ илалта

Фашистска Германиие Советскэ Союзай илажа, бүхэдэлхэйн түүхэтэ илалта туйлаһанһаа хойшо 10 жэл гүйсэбэ. Советскэ арадай Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн хадаа мүн түрэлтэнэй түүхэ дотор эгээ шэнэн зүб, сүлөөлэлгын дайн болоһон байна. Энэ дайнда советскэ арад социалистическэ Эхэ оронойнгоо нэрэ хүндые, эрхэ сүлөөе, бэеэ даанхай байдалые, бусад оронуудай арадуудай эрхэ сүлөө ба бэеэ даанхай байдалые фашистска дарлалтаһаа аршалан хамгаалаа.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн хадаа советскэ арадта, тэрээнэй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдтэ тон ехэ туршалга болоһон байна. Гитлеровскэ Германи сэрэгэй эгээ шэнэ техникээр гүйсэд зэбсэгжэжэ бэлэн болоһон зуун далан дивизиие Советскэ Союзда эсэргүүгээр табяа һэн. Советскэ Союзда добтолхоһоо бүри урид гитлеровецүүд 290 миллион хүн зонтой баруун Европын хэдэ хэдэн оронуудые эзэмдэһэн, Европын ехэнхи хубиин промышленностиие, стратегическэ түүхэй эдэй запасуудые эзэлдэжэ абанхай байгаа.

Фашистска армиин харата мууһайгаар, гэнтэ добтолһон ябадал хадаа манай орониие, тэрэнэй армиие тон хүндэ байдалда оруулаа һэн. Түрэл газар дайдынгаа төө бүхэниие эрэлхэгээр хамгаалан, дайсанай олонхи хүсэндэ ба техникэдэ ехэ хохидол ушаруулан, советскэ сэрэгүүдэй баатарлиггаар тэмсэжэ байбашье һаань, фашистнууд СССР-эй экономическа талаараа шухала, хүн зоноороо олон хэдэн областьнуудые саг зуура эзэмдэһэн, Ленинград, Москва, Ростов худар, удаань Волга ба Кавказай үндэр шэлэ худар сүмэрэн ороһон байна.

Фашистска зэрлиг булимтарагшадта эсэргүү тэмсэлдэ бүхы советскэ арад эрэлхэгээр хабаадаа. Арадай ба тэрээнэй армиин нягта нэгэдэлтэй байһаниинь тон ехэ хүсэтэйгээр харагдаа бэлэй. Бурят-Монгол арадшье бүхы советскэ арадтаяа хамта илалтые шэрээлсээ һэн.

Фронтые шухала хэрэгтэй бүхы зүйлөөрнь хангахын тулада арадай ажахые дайнай эрилтэтэй зохилдуулан шэнэдхэн табиха зорилго дайнай үеын хүшэр эрхэ байдалда амжалтатайгаар шиидхэгдээ. Гүрэнэй 300 томо предприятинууд, олон мянган колхозууд болон совхозууд, олон миллион хүнүүд Советскэ Союзай зүүн районууд худар тон богони болзор соо абаашагдаһан, зөөлгэгдэһэн байгаа. Буу зэбсэг үйлэдбэрилхэ шэнэ заводууд баригдаа бэлэй. Социалистическэ системын үлэмжэ һайн байһаниинь, Коммунистическэ партиин сэсэн мэргэниинь, ажалшадай зориг бадаруулагша советскэ патриотизм эгээ эндэ тон элиһээр харагдаа һэн. Хүдэлмэришэн ангиин ехэ хүсэ гаргаһанай ашаар социалистическэ промышленность тогтойшье, шанарайшье талаар бүхы түрэлэй буу зэбсэг үйлэдбэрилгөөр германска промышленностиие гүүлэжэ ахиһан байна.

Дайнай жэлнүүдэй туршада хүдөөгэй ажалшад шэн габьяатайгаар ажаллаа. Манай колхозууд болон совхозууд Советскэ Армияа, ороноо али бүхы продуктнуудаар, промышленностьяа түүхэй эдээр таһалгаряагүй хангажа байгаа.

Ороноо социалистическээр индустриализацилха, хүдөө ажахыгаа коллективизацилха түсэбэй амжалтатайгаар бэелүүлэгдэһэнэй ашаар СССР хадаа дайнай эхилхэһээ урда эрхим зэргын армитай ба Далайн-Сэрэгэй Флодтой, индустриально-колхозно хүсэн түгэс гүрэн болоһон байгаа. Эгээ энэ хадаа дайсаниие бута сохиходо хэрэгтэй болохо бүхы янзын буу зэбсэг үйлэдбэрилгые богонихон болзор соо туйлаха арга советскэ арадта олгоо.

Советскэ Армиин сэрэгшэд бүгэдэ арадай дэмжэлгэдэ түшэглэн, дайсантай эрэлхэг зоригтойгоор тэмсээ, түүхэдэ үзэгдөөгүй баатаршалга, моральна ба дайшалхы эрхим шанар олон түмэнөөрөө харуулһан байна. Дайнай ябаса соогуур Советскэ Арми хатуужал ехэтэй, дүй дуршэлөөр баян кадрова арми болоод, фашистска сэрэгүүдые амжалтатайгаар бута сохёо.

Москва шадар болоһон тулалдаанай үедэ немецко-фашистска сэрэгүүдтэ туйлай ехэ хүсэтэй түрүүшын сохилто хэгдэжэ, гитлеровскэ арми илагдашагүй юм гэһэн хооһон домог бүримүһэн үгы хэгдээ һэн.

Сталинградска байлдаанда Советскэ Армиин туйлаһан туйлалта дайнай саашанхи ябасада эрид эрьелтын эхи табиһан байна. Курск шадар болоһон байлдаанда Советскэ сэрэгүүд дайсанай армиие эсэслэн хосорхо замдань оруулаа һэн. Советскэ Арми хамгаалалгын ба добтолгын байлдаануудай үедэ гитлеровскэ армиин дүршэл ехэтэй кадрнуудые усадхаад, 1944 ондо дайсаниие эрид шангаар арба дахин сохиһон байна.

Фашистска армиие Берлин шадар Советскэ Армиин сохиһон һүүлшынь эгээ шанга сохилто хадаа гитлеровскэ армиие эсэслэн бута сохижо, дайе түгэсхөө бэлэй. Фашистска Германиин бута сохигдоһоной һүүлээр 4 һарын үнгэрөөд байхада советскэ сэрэгүүд хархис Япониин гол хүсые—миллион хүнтэй Квантунска армиие богонихон болзор соо бута сохёо һэн.

Советскэ Арми дайнай бүхы хүшэр хүндые гансаараа даажа гараа. США ба Англи хоёрдохи фронт нээлгые зорёон хойшонь татаһан, германска империализмын бүримүһэн бута сохигдохоһоонь айжа, имагта 1944 оной зун лэ Франциин территоридо ороһон байна. Тэдэнэр хадаа европейскэ оронуудтахи хархис засагуудые аршалан абарха, Европодо эзэрхэг зонхилхы һуури эзэлхэ, Советскэ Союзай нүлөөе һуларуулха гэжэ яараһан байгаа.

Дэлхэйн хоёрдохи дайнда туйлаһан Советскэ Союзай илалта бүхэдэлхэйн удхашанартай. Манай арад, тэрээнэй шэн зоригто Зэбсэгтэ Хүсэнүүд социалистическэ Эхэ ороноо аршалан хамгаалһан, Европын ба Азиин арадуудые фашистска дарлалтын аюулһаа абарһан байна. Гитлеровскэ Германиие, империалистическэ Япониие бута сохиһоной эсэстэ бүхы дэлхэй дээрэхи социализмын ба демократиин хүсэнүүд ургаһан, бэхижэһэн, империализмын байдал һуларһан байна. Европын хэдэн оронуудта арадай демократическа шэнэ байгуулалта бии болоо. Агуухэ хитад арад түүхэтэ илалта туйлаа. Социализмын ба демократиин хүсэн түгэс лагерьта мүнөө 900 гаран миллион хүн хабаадана.

Манай илалта хадаа советскэ ниитын ба гүрэнэй байгуулалтын илалта, СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй илалта болоһон байна. СССР-эй арадууд, манай армиин ба флодой сэрэгшэд өөһэдынгөө илалтаар советскэ обществын хүтэлбэрилхы ба хүмүүжүүлхы хүсэн болоһон Коммунистическэ партида уялгатай.

Дайнай дүүрэһэнэй һүүлээр советскэ арад ажахыгаа богонихон болзор соо һэргээн бодхоогоод, саашадань түргэнөөр хүгжөөгөө. Тиин капиталистическэ байгуулалтада орходоо социалистическэ байгуулалтын үлэмжэ һайн байһые бүхы дэлхэйдэ үшөө дахин харуулаа. Мүнөө советскэ арад КПСС-эй ЦК-гэй январска Пленумэй ба ССР Союзай Верховно Соведэй хоёрдохи сессиин шиидхэбэринүүд дотор хараалагдаһан ороной арадай ажахые саашадань хүгжөөлгын агуухэ түсэбые бэелүүлжэ оробо.

Эб найрамдалай түлөө тэмсэл хадаа социалистическэ гүрэнэй гадаадын политикын үндэһэ һууринь болоно. США ба тэрэнэй туһамаршад тад ондоо, эзэрхэг түримхэй политика ябуулна. Эб найрамдалай дайсадай хорото аашануудта харюусан, советскэ арад, демократическа лагериин бүхы гүрэнүүд өөһэдынгөө зэбсэгтэ хүсэнүүдые саашадань бэхижүүлхын, өөһэдынгөө экономическа хүсэнэй таһалгаряагүй ургахын тулада бүхы шухала хэмжээнүүдые абажа байна.

ТЕЛЕГРАММА

Норвегиин Премьер-Министртэ господин Эйнар ГЕРХАРДСЕНДЭ

Осло.

Гитлеровскэ Германиин эзэмдэлгэһээ Норвегиин сүлөөлэгдэһөөр 10 жэлэй ой гүйсэһэн үдэр Танда, Норвегиин Правительствода ба норвежскэ арадта Советскэ Союзай Правительствын зүгһөө. мүн өөрымни амаршалгые ба эрхим дээдэ хүсэлымни тогтоон абахые г-н Премьер-министр, Таниие гуйнаб.

Н. БУЛГАНИН, ССР Союзай Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ.

1955 оной майн 6.

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

Гүрэнэй Московско Ленинэй орденто М. В. Ломоносовой нэрэмжэтэ университедые Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнаха тухай

Гүрэнэй Московско Ленинэй орденто М. В. Ломоносовой нэрэмжэтэ университедэй тогтоһоор 200 жэлэй ойтой дашарамдуулан. наукые, культурые хүгжөөхэ ба мэргэжэлтэй кадрнуудые бэлэдхэхэ талаар тэрэнэй үүргые тэмдэглэн, Гүрэнэй Московско Ленинэй орденто М. В. Ломоносовой нэрэмжэтэ университедые Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнаха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. ВОРОШИЛОВ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Н. ПЕГОВ.

Москва, Кремль. 1955 оной майн 6.

Республикын ажалшад Илалтын һайндэрые тэмдэглэжэ байна

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай илалта түгэсөөр дүүрэһэнһээ хойшо 10 жэлэй ой үглөөдэр гүйсэхэнь. Энэ түүхэтэ үдэрые манай республикын ажалшад үргэнөөр тэмдэглэжэ байна. Улан-Удын промышленна предприятинууд болон эмхи зургаануудаар мүн хүдөөгэй колхозууд болон МТС-үүдээр «Советскэ Арми, Далайн-Сэрэгэй флот ба Эсэгэ ороноо хамгаалгын агуухэ дайнда тэдэнэй туйлаһан илалтанууд» гэһэн ба бусад темэнүүдээр лекци, элидхэл, хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдэнэ.

Городской, хүдөөгэй болон партийна, профсоюзна библиотекэнүүд Советскэ Армиин ба Далайн Флодой мүн баатарлиг советскэ сэрэгшэдэй дайшалхы зам харуулһан фото-зурагуудай выставкэнүүдые эмхидхэв.

▲ КПСС-эй Улан-Удын Городской райкомой библиотекэ городой предприятинууд, эмхи зургаануудаар «Советскэ арадай агуухэ илалта», «Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда советскэ Армиин гайхамшагта илалта» гэһэн темэнүүдээр элидхэл, хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэнэ. Мүн библиотекын хүдэлмэрилэгшэд фото-зурагуудай ба номуудай выставкэ эмхидхэһэн байна.

▲ ДОСААФ-эй городской комитет Илалтын һайндэртэ зорюулан городой предприятинууд, эмхи зургаануудай дэргэдэхи ДОСААФ-эй эхин организацинуудай мэргэн буудагшадай заочно мүрысөө үнгэргэжэ байна. Мүн Советскэ Арми ба Далайн Флодой алдарта замууд тухай олон темэнүүдээр элидхэл, хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдөө.

▲ Улан-Удын Пионернүүдэй ордон майн 9-дэ городой пионернүүдэй эдэбхитэдэй суглаа үнгэргэхэ байна. Эндэ сугларһан пионернүүд Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда хабаадалсаһан сэрэгшэдтэй уулзаха, советскэ сэрэгшэдэй баатаршалга тухай һонирхолтой хөөрэлдөөнүүдые шагнаха байна.

Удаань, тэндэ уранһайханай самодеятельностиин концерт болохо юм.

▲ Горькиин нэрэмжэтэ республиканска библиотекэ Советскэ Армиин ба Далайн Сэрэгэй Флодой алдарта замые, Советскэ сэрэгшэдэй гайхамшагта баатаршалгые харуулһан уран гоёор зохёогдоһон фото-зурагуудай выставкэ эмхидхээ. Мүн эндэ номуудай выставкэ бии юм.

▲ Баргажан. Аймагай колхозууд, МТС ба предприятинуудаар Илалтын һайндэр тухай элидхэл, хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдэнэ. Мүн һаяхан энэ түүхэтэ үдэртэ зорюулагдан мэргэн буудагшадай мүрысөөн үнгэргэгдөө. Мүрысөөндэ ДОСААФ-эй эхин организацинуудай 7 команда хабаадалсаһан байна.

Мүрысөөнэй дүнгүүдэй ёһоор 500 очкоһоо 419-ые абаһан Баргажанай дунда һургуулиин команда түрүү һуури эзэлээ. 2-дохи ба 3-дахи һууринуудта мүн энэ һургуулиин 2-дохи команда ба Уланай долоон жэлэй һургуулиин команданууд гараа.

ТАРИЛГА ДЭЭРЭ ТРАКТОР, МАШИНАНУУДАА ДҮҮРЭНЭЭР ХЭРЭГЛЭЕ!

Өөһэдын үрэһэтэй болохын түлөө

СССР-эй Верховно Соведэй депутат Елена Гавриловна Орловагай хүтэлбэрилдэг огородой бригадынхид энэ жэлдэ колхозоо өөһэдын үрэһэ хүрэнгэтэй болгохын тулада хоёр гектарта кукуруза тарижа, хүсэд эдеэшэһэн ороохо абаха гэжэ шиидээ. Тиин хойто жэлдэ Байкало-Кударын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз кукурузын 100-гаад центнер өөһэдын үрэһэтэй болохо байна.

Бригадынхид овощь тарилгадаа эршэмтэйгээр бэлдэжэ байхынгаа хажуугаар кукуруза тарилгада бэлэдхэлээр ехэхэн хүдэлмэри ябуулна. Кукуруза тариха 2 гектар дээрэ 40 тонно наг шэбхэ гаргажа адхаа, рассадануудые ургуулха горшоогхонууд хэгдэжэ байна. Бүхы үрэһэ хүрэнгэ горшоогхонууд соо таригдажа рассаданууд болгогдоод, полинууд дээрэ квадратно-гнездовой аргаар һуулгагдаха юм. Мүнөө рассаданууд горшоогхонууд соо ургуулагдажа захалаа. Кукурузын тарилга зундаа һайнаар харууһалагдажа, уһалагдажа байха юм.

Г. Григорьев.

Дутагдалнуудаа дары зайсуулха

Иволгын МТС-эй харьяата колхозуудта хабарай полевой хүдэлмэринүүд хаһа соогоо эхилжэ, мүнөө ороохото культурануудай эртын тарилга зарим колхозууд дүүргэжэ байна.

Колхозуудай тарянажалай хүдэлмэрилэгшэд болон МТС-эй механизаторнууд энэ жэлдэ ороохото культуранудай үндэр ургаса хуряахын түлөө тарилга дээрэ түрүү арга хэрэглэхэ ябадалда ехэхэн анхарал хандуулна. Мүнөө 3002 гектар тарилга хэгдээ, тэрэнэй 1747 гектар хэрээһэлүүлэн таригдаа. Нүхэр Александр Бурковай хүтэлбэрилдэг тракторна бригада Сталинай нэрэмжэтэ колхозой поли дээрэ 350 гектарта шэниисэ болон хара таряа тарижа, эртын тарилгые дүүргээ. Тэрэнэйнь 254 гектар хэрээһэлүүлэгдэн таригдаһан байна. Мүн «III-я пятилетка» колхозой поли дээрэ хүдэлмэрилжэ байһан Василий Брянскиин хүтэлбэрилдэг тракторна бригада эртын тарилгые дүүргэбэ.

Полевой хүдэлмэринүүдэй түрүүшын үдэрһөө эхилэн МТС-эй эрхим трактористнар бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллана. Молотовой нэрэмжэтэ колхозой поли дээрэ хүдэлмэрилжэ байһан тракторист Константин Каленых гэгшэ «ДТ-54» трактораар халаан бүхэндөө 70—80 гектарта тарилга хэжэ, нормоёо хоёр дахин үлүүлэн дүүргэнэ. Мүн 7-дохи тракторна бригадын тракторист нүхэр Хлебодаров «Беларусь» трактораар 15 гектарта тарилга хэхэ нормотой байгаад, 25—28 гектар газарта тарилга хэнэ.

Гэбэшье, зарим колхозуудта тарилгын хүдэлмэри унжагайруулагдана. Андреевэй нэрэмжэтэ колхоз һүүлэй мэдээгээр оройдоо 55 гектарта тарилга хээд байна. Зарим колхозууд тракторна бригадануудые прицепщигүүд болон бусад хүдэлмэрилэгшэдөөр бүридүүлһэн болобошье, тарилгын үедэ тэдэ хүдэлмэрилэгшэдөө һэлгүүлэн, шадабари багатай хүнүүдые табижа, тракторнуудай хүдэлмэри һаатуулна. Ленинэй, Молотовой, Андреевэй нэрэмжэтэ колхозуудта иимэ баримта үзэгдэнэ.

Механизаторнуудта зохистой һайн эрхэ байдал олгогдохо зэргэтэй байгаа. Гэтэр, «Коминтерн» колхоз энэ хэрэгтэ харюусалгагүйгөөр хандажа, тарилгын хүдэлмэридэ ябагшадые хүсэд түхеэрэгдээгүй хүйтэн байрада байлгана. Мүн тэдэнэрые эдеэ хоолоор хүсэд ханганагүй. Тэндэ хүдэлмэрилжэ байһан нүхэр Дашинимаевай хүтэлбэрилдэг тракторна бригада тэрэнһээ боложо мууса хүдэлмэрилнэ.

Ф. Братурщенко,

Эгэтын МТС-эйхидэй дурадхалаар...

Яруунын аймагай Эгэтын МТС-эй коллектив кукуруза арбан рядтайгаар тариха гар зэмсэгүүдые өөһэдтөө хэжэ, үнэтэ дурадхал оруулаа. Тэрэ дурадхалые Сэлэнгын МТС-эй коллектив дэмжэжэ, мүн иимэ зэмсэгүүдые хэһэн байха юм.

Мэнэ һаяхан Сэлэнгын МТС-эй механизаторнуудай хэһэн эдэ зэмсэгүүдые туршажа үзэлгэ болоо. Эндэ Кяхтын ба Сэлэнгын аймагуудай хүтэлбэрилэгшэд, тэдэнэй дунда партиин айкомуудай нэгэдэхи секретарьнууд нүхэд Модогоев ба Семенов, МТС-үүдэй директорнүүд нүхэд Нимаев, Финеев, Кузьмин, Ибрагимов ба Завершнев байлсаба.

Сэлэнгынхидэй бүтээһэн эдэ зэмсэгүүдые кукуруза квадратно-гнездовой аргаар тарилгада хэрэглэжэ боломоор байна гэжэ эндэ сугларагшад хэлсэбэ.

Б. Ширеторов.

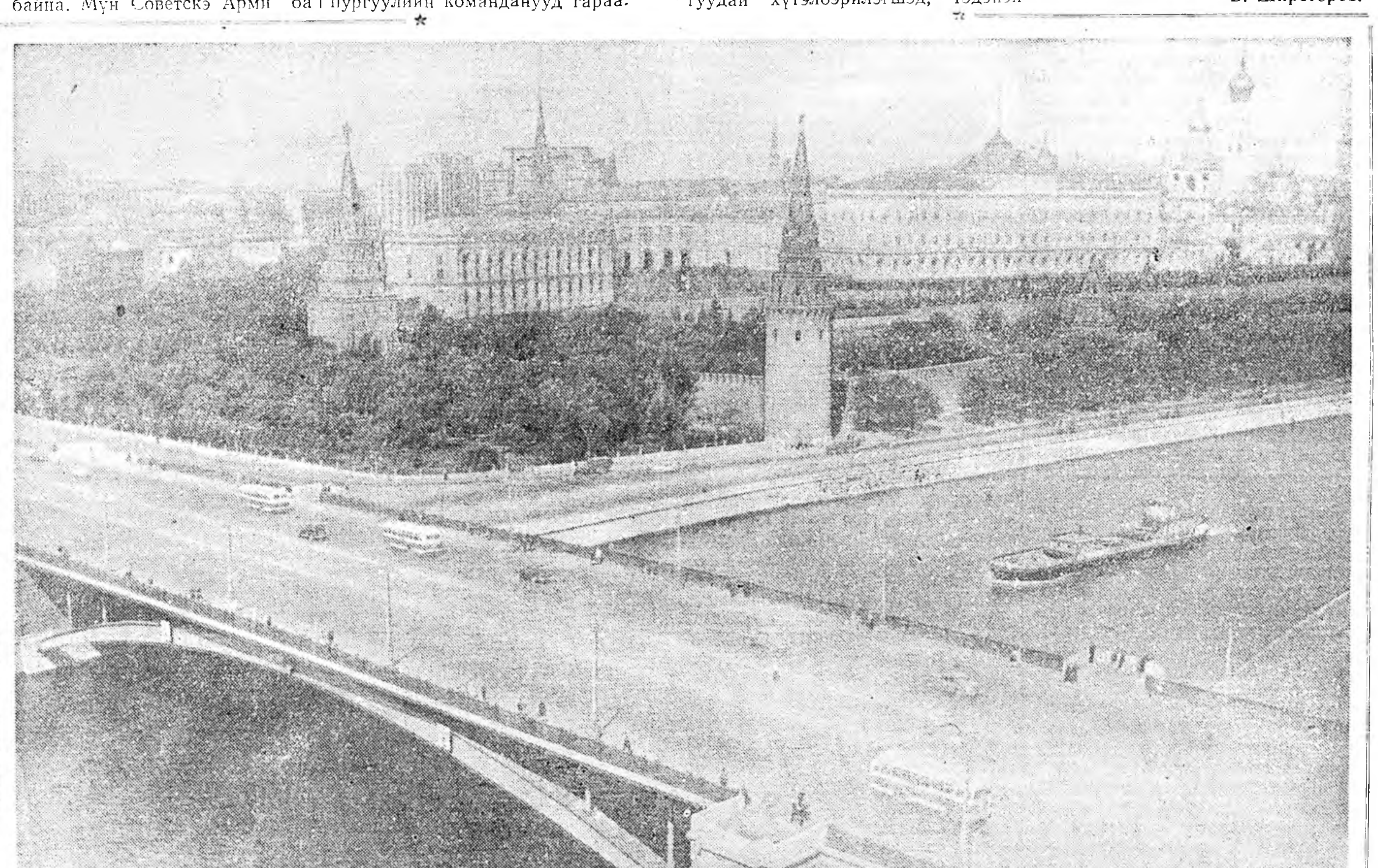

Москва. Кремль ба шулуун хүүргэ харагдана. ТАСС-эй фотохроника.

Советскэ правительственна делегаци Берлин ошохоёо мордобо

Гитлеровскэ дарлалтаһаа Германиин сүлөөлэгдэһөөр арбан жэлэй ойн һайндэрлэлгэдэ хабаадалсахын тулада Советскэ правительственна делегаци Берлин ошохоёо Москваһаа майн 6-да мордобо. СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо, КПСС-эй ЦК-гэй Президиумэй гэшүүн М. Г. Первухин делегациие толгойлно. СССР-эй Оборонын министр Советскэ Союзай Маршал Г. К. Жуков, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь Н. М. Пегов делегациин составта ороно.

Советскэ арадай бухэдэлхэйн түүхэтэ илалта

Генерал-майор Ф. ДУБОВСКОЙ

Фашизмда эсэргүү Советскэ Союзай Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай илалта түгэсөөр дүүрэһэнһээ хойшо арбан жэл гүйсэбэ.

Алдарта Коммунистическэ партиингаа хүтэлбэри доро ябажа, советскэ арад ба тэрэнэй Зэбсэгтэ Хүсэнүүд энэ дайнда Эхэ оронойнгоо сүлөөтэ ба бэеэ даанхай байдалые хамгаалһан, Европын арадуудые гитлеровскэ богоолшолгоһоо сүлөөлһэн, хүн түрэлтэнние фашистска дарлалтаһаа аршалан хамгаалһан байна.

Фашистска Германитай хэһэн дайн хадаа манай Эхэ ороной түүхэдэ болоһон бүхы дайн сэрэгүүдтэ орходоо эгээл хүшэр хүндэ дайн байгаа.

США-гэй капиталистическэ монополистнуудаар тэжээгдэжэ байһан германска фашизм хадаа Советскэ Союзда добтолон орохын тулада үни удаан саг соо бэлдэһэн байна. Манай орондо добтолон ороходоо дайсан хадаа бүхыдөө элсүүлэгдэжэ, бэлэн болоһон, һүүлэй үеын техникээр зэбсэгжэһэн ба мүнөөнэй дайн сэрэг хэлгын хоёр жэлэй дүршэлтэй болоһон угаа ехэ армитай байгаа һэн. Гитлеровскэ Германи хадаа Баруун Европын материальна ресурснуудые бүхыдэнь шахуу эзэлэнхэй байгаа. Гитлеровецүүдые далайн саанаһаа хүхеэн зоригжуулагшад хадаа немецко-фашистска сэрэг богонихон болзор соо Советскэ Армиие илаха бэзэ гэжэ шунахайран хүлеэдэг һэн.

Баруун тээгээ тылтэй болоһон фашистска Германи хадаа хара мэхэтэйгээр, сэрэг дай соносхонгүйгөөр 1941 оной июниин 22-то СССР-тэ добтолон ороһон байна. Гэнтэ добтолон ороһонойнгоо ашаар гитлеровскэ олон миллион арми сэрэгэй эхилэн сасуу булюу байдалтай байгаа. Советскэ сэрэгшэд баатарлигаар тэмсэжэ, оронойнгоо газар дайдын алхам, һөөм бүхэниие эрэлхэгээр хамгаалдаг, дайсадта, тэрэнэй техникэдэ ехэ хохидол ушаруулдаг байбашье һаань, гитлеровскэ һүрэг олон булимтарагшад хадаа Советскэ Союзай экономическа хэдэн шухала районуудые саг зуура эзэлһэн байгаа.

Манай Эхэ орондо угаа ехэ аюулай тохёолдоод байхада, бүхы, советскэ арадай сүлөөлэлгын нангин дайнда, өөрынгөө социалистическэ Эсэгэ орониие хамгаалгада жагсаа һэн.

Советскэ Союзай Коммунистическэ парти хадаа немецко-фашистска булимтарагшадта эсэргүү советскэ арадай тэмсэлые эмхидхэгшэнь ба зоригжуулагшань байгаа. Партимнай манай орониие дайшалхы нэгэдэмэл лагерь болгон жагсааһан, арми ба арадайнгаа хүсэ шадалые илалта туйлаха хэрэгтэ зорюулан элсүүлһэн байна. Арми ба Флодто партимнай эрхим хүбүүдээ, миллион хахадһаа дээшэ коммунистнуудые эльгээгээ һэн. Тэдэнэр сэрэгшэдые эмхидэл, журамда һургаһан, үнэн халуун үгэнүүдээрээ зоригжуулһан, манай Эхэ ороной нэрэ хүндын, эрхэ сүлөөгэй ба бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэлдэ өөһэдөө жэшээ ба баатаршалга харуулһан байна. Партиин болон гүрэнэй тайхамшагта ажал ябуулагшад нүхэд Н. А. Булганин, К. Е. Ворошилов, Н. С. Хрущев, А. А. Жданов, А. С. Щербаков ба партиин ЦК-гэй бусад гэшүүд сэрэгэй хүтэлбэрилхы хүдэлмэридэ эльгээгдэһэн байгаа. Партиин Центральна Комитедэй ба Советскэ правительствын шиидхэбэреэр И. В. Сталин Гүрэнэй Оборонын Комитедэй түрүүлэгшээр ба Верховно Главнокомандалагшаар томилогдоо һэн.

Эдэ хатуу шанга жэлнүүдтэ арминн ба арадай нэгэдэмэл жагсаалынь тусгаар ехэ хүсэтэйгөөр харагдаа. Москвада, Ленинградта ба бусад городуудта һайн дуранай арадай полкнууд болон дивизинүүд, фронт шадарай районуудта дайсаниие хюдаха отрядууд эмхидхэгдэһэн байгаа. Дайсадаар саг зуура эзэлэгдэһэн районуудта партизанска отрядууд, бүхэли соединенинүүд байгуулагдаа. Тэдэнэр хадаа фашистска штабуудые һандарган үгы хэдэг, хүүргэнүүдые тэһэлдэг, поезднуудые хүмэрюулдэг, дайсанай хүсые ба дайшалхы техникые, сэрэгэй складуудые үгы хэдэг, гитлеровецүүдэй горьтойхон хүсые фронтһоо холодуулжа, һамааруулдаг байгаа. Партизанска отрядууд ба соединенинүүдые подпольно партийна организацинууд хүтэлбэрилдэг һэн.

Советскэ хүнүүднай фабриканууд болон заводуудта, шахтанууд болон руднигуудта, транспорт ба хүдөө ажахыда шэн зоригтойгоор ажаллаа. Фронт шадарай газарһаа хэдэн зуугаад промышленна предприятинууд Восток руу асаргадажа түхеэрэгдэһэн, тэрээнтэй нэгэн доро ороноймнай урда районуудта шэнэ заводуудые барилгаар ехэ хүдэлмэри хэгдэһэн байна. Партимнай фронтдо хэрэгтэй угаа ехэ буу зэбсэг, һомо ба бусад хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилгэ түргэнөөр эмхидхээ.

Социалистическэ экономико хадаа капиталистическэ гүрэнүүдэй экономикодо орходоо һураггүй булюу һайн байһаниинь хатуу шанга шалгалтын жэлнүүдтэ улам хүсэтэйгөөр харагдаба. Тэрэ үедэ Советскэ Союз хадаа фашистска Германида, тэрэнэй союзнигуудта ба эзэмдээд байһан гүрэнүүдтэнь орходоо материальна болон үйлэдбэриин бага ресурснуудтай байгаа. Гэбэшье, манай гүрэн эдэ ресурснуудаа ехэ ашагтайгаар хэрэглэн, хүгжэжэ байгаа сэрэгэйнгээ ажахые түргэнөөр һайжаруулжа шадаһан, тиин дайшалхы техникэ ба буу зэбсэг үйлэдбэрилгөөр дайсаниие булиһан байха юм. Советскэ экономикын гол үндэһэ һууринь болохшо хүндэ индустриие бүхы хэмжээгээр хүгжөөхэ гэһэн ленинскэ һургаалай сэсэн мэргэниинь дайн сэрэгэй жэлнүүдтэ үшөө дахин бүри элеэр харагдаа. СССР дотор саг соогоо үнгэргэгдэһэн социалистическэ индустриализацилга ба хүдөө ажахые коллективизацилга хадаа сэрэгэй жэлнүүдтэ фронтоёо шухала бүхы юумэнүүдээрнь хангаха арга олгоһон байна.

Угаа ехэ хүсэтэйгөөр гэнтэ добтолон ороһонойнгоо ашаар Советскэ Армиие бэлэхэнээр диилээд, советскэ гүрэниие үгы хэхэбди гэжэ гитлеровскэ стратегүүд һанаһан байгаа. Фронт дээрэ тохёолдоһон түрүүшын бэрхэшээлнүүд советскэ хүнүүдые хүлгүүлхэ ба бахардуулха, тиин хүдэлмэришэн ангиин ба таряашадай холбоо барисаан, манай ороной арадуудай хоорондохи ахадүүгэй хани барисаан эбдэрхэ байха гэжэ дайсад һанаһан байха юм. Һүртэ ехэ аюул хадаа советскэ хүнүүдые Коммунистическэ парти ба Советскэ правительствые тойруулан улам нягтаар жагсааһан, манай арадай угаа ехэ патриотическа дэбжэлтые үүсхэһэн байгаа.

* * *

Дайнай эхилжэ байһан үедэ, манай армиин хамгаалгын хүндэ дай хэжэ байхадань советскэ сэрэгшэд бүгэдэарадай туһаламжада түшэглэн, гайхамшагта шэн зориг, баатаршалга бүхы дэлхэйдэ харуулһан байха юм. Дайсанай танк ба авиацингаа тоогоор булюу байбашье һаань, манай сэрэгшэд Луга шадар ба Днепртэ, Смоленскэ ба Ельнэ шадар дайсадта шанга сохилто хэһэн байна. Тихвин ба Ростов-на-Дону шадар болоһон дайн байлдаанууд хадаа Советскэ Армиин улам бүри бэхижэжэ байгаа хүсэ шадалые гэршэлһэн байгаа.

Хамгаалгын хүндэ дайнда дайсанай хүсэ шадалыень һуладхаад, Советскэ Арми 1941 оной декабрьда Москва шадар контрдобтолго хэжэ, немецко-фашистска сэрэгые столицаһаа саашань 120 километр хүрэтэр үлдөө һэн. Дайе тон түргэнөөр дүүргэхэ гэһэн фашистска түсэбые, гитлеровскэ арми илагдадаггүй юм гэһэн дэмы хооһон хөөрэлдөөе Москва шадарай байлдаанда манай арми эсэслэн буруу һүргэһэн байна.

1941—1942 онуудай хамгаалгын ба добтололгын байлдаанууд халаа сэрэгэй ябасада хубилалта хэхэ ябадал бэлэдхэһэн байна. Сталинград шадар болоһон түүхэтэ байлдаануудта советскэ сэрэгүүд фашистска сэрэгэй 330 мянган шэлэгдэмэл бүлэглэлые хүреэлжэ, үй бута сохёо. Сталинград шадарай илалта уласхоорондын айхабтар ехэ удхашанартай. Тэрэ хадаа дэлхэйн хоёрдохи дайнай ябасада эрид хубилалта хэһэн, немецко-фашистска армиин хосоржо эхилһэн үе болоһон байгаа.

Мүн сэрэгэй ябасада Курска байлдаан ехэ үүргэ дүүргээ. Ехэ добтолго хэхэ гэһэн дайсанай һүүлшын һэдэлгэ эндэ буруу һүрэһэн байна.

1943—1944 онуудта амжалтатай добтолго хэһэнэйнгээ ашаар Советскэ Арми өөрынгөө газар дайдые дайсанай эзэмдэлгэһээ бүрин сүлөөлөөд, гитлеровскэ шунахайнуудай дарлалта доро байһан Европын гүрэнүүдые сүлөөлжэ эхилһэн байгаа.

Советскэ Арми гитлеровскэ Германида эсэргүү тэмсэлдээ дайнай бүхы үедэ хамаг хүндэ хүшэрыень даажа гараа. Советскэ Правительство өөрынгөө союзническа уялгануудые үнэн сэхээр дүүргэжэ байһан юм. Харин, тиихэдэнь США-гэй ба Англиин зонхилхы нюурнууд үгэдөө хүрөөгүй. Тэдэнэр 1942 ондо Европодо хоёрдохи фронт нээхэ гэһэн найдуулгаяа эбдэһэн байха юм. Оройдоол 1944 ондо, гитлеровскэ Германиин зайлашагүй илагдаха болоод байхадань, союзнигуудай туһаламжашьегүйгөөр фашистска Германиие Советскэ Армиин үй бута сохижо ба Европын арадуудые сүлөөлжэ шадаха болоод байхадань лэ американо-английска сэрэгүүд Францин газар дээрэ ороһон байгаа. Гитлеровецууд хадаа Советскэ Союзда эсэргүүгээр олонхи дивизинүүдээ табиһан зангаараал байгаа.

Американо-английска зонхилхы нюурнууд харата муухай политика баримталан, гитлеровскэ армиие эсэсэйнь хосоролгоһоо абархын тулада шухала хэмжээнүүдые абаа.

Советскэ Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй 1945 ондо хэһэн гайхамшагта байлдаануудта немецко-фашистска арми бүримүһэн бута сохигдожо, Берлиниие дайлан абалга ба гитлеровскэ Германиин үгэ дуугүйгөөр бэеэ тушааха сагынь ерэһэн байха юм.

1945 оной августда Советскэ Армимнай Далайн-сэрэгэй Флодтой хамта милитаристска Японии сохилтын гол хүсэн—Квантунска армиие үй бута сохиһон байна. Японско империалистнууд үгэ дуугүйгөөр бэеэ тушааха баатай болоо һэн.

Коммунистическэ партиин, И. В. Сталин түрүүтэй Верховно Главнокомандованиин хүтэлбэри доро ябажа, Советскэ Зэбсэгтэ хүсэнүүд Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайе бүхэдэлхэйн түүхэтэ илалтаар дүүргэһэн, фашистска империалистическэ мүлжэлгэһөө сүлөөрхэдэнь Европын ба Азиин арадуудта туһалһан байна.

Дэлхэйн хоёрдохи дайнай шухала дүнгүүдынь юуб гэхэдэ, уласхоорондын бүхы оршон байдал социализмын ба демократиин аша туһада үндэһөөрөө хубилһан байна. Гитлеровскэ Германиин ба империалистическэ Япониин үй бута сохигдоһоной эсэстэ Европын ба Азиин хэдэ хэдэн гүрэнүүдтэ арадай демократическа засаг түрэ тогтоо. Социализмын үндэһэ һуури мүнөө байгуулжа байһан 600 миллион хитад арад түүхэтэ агууехэ илалта туйлаа. Советскэ Союзаар толгойлогдожо байгаа эб найрамдалай, демократиин ба социализмын агууехэ, илагдашагүй лагерь мүнөө 900 миллион хүн зонтой 12 гүрэниие нэгэдүүлнэ. Агууехэ Октябрьска Социалистическэ революциин ашаар байгуулагдаһан Советскэ ниитын ба гүрэнэй байгуулалта хадаа амгалан сагай байгуулалтын үедэ оронойнгоо экономическа ба культурна хүгжэлтые эмхидхэхэ эрхим формо байхаһаа гадна, мүн сэрэг дайнайшье үедэ дайсанда эсэргүү тэмсэлдэ арадайнгаа бүхы хүсые элсүүлхэ ба эмхидхэхэ эрхим формо мүн гэжэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда туйлаһан манай илалта харуулна.

Тэрэшэлэн сэрэг дайн хадаа Советскэ Арми манай үе сагай түрүү, эрхим арми мүн гэжэ харуулһан байна. Тэрэ хадаа мүнөөнэйхэсэр зэбсэгжэнхэй, дүршэл шадабари ехэтэй командна составтай, сэрэгэй моральна эрхим шанартай арми мүн.

Советскэ арадууд ба тэрэнэй зэбсэгтэ хүсэнүүд Коммунистическэ партиингаа сэсэн мэргэн хүтэлбэриин ашаар лэ илалта туйлаа. Партимнай советскэ бүхы хүнүүдые зоригжуулан эмхидхэһэн байна.

Дайн сэрэгэй жэлнүүдтэ манай парти үргэн арад ниитэтээ тон нягта барисаатай байгаа.

Фашизмда эсэргүү дайнда Бүхэдэлхэйн түүхэтэ илалтынгаа 10 жэлэй ойе советскэ арад ба тэрэнэй Зэбсэгтэ Хүсэнүүд коммунистическэ байгуулалтын бүхы участогууд дээрэ гайхамшагта амжалтануудай туйлагдажа байһан оршон байдалда тэмдэглэжэ байна.

Социалистическэ хүсэтэ индустриие таһалгаряагүйгөөр хүгжөөхэ гэһэн өөрынгөө генеральна хараа шугамые Коммунистическэ партимнай хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлнэ. Хүндэ промышленностиин хүгжэлтые удааруулха гэжэ лурадхаһан зарим экономистнуудай марксизмда эсэргүү һанал бодолые эрид шангаар шүүмжэлээд, КПСС-эй ЦК-гэй январска Пленум хүндэ индустри хадаа советскэ экономикын гол үндэһэ һууринь байһан ба байһаар гэжэ сэхэ тэмдэглээ.

Социалистическэ индустриин улам хүгжэжэ байгаа хүсэндэ түшэглэн, КПСС-эй ЦК-гэй январска Пленум хадаа ойрын 5—6 жэлнүүдтэ жэл бүри 10 миллиард пүүд хүрэтэр оросһо таря хураха, малажалһаа ашаг шэмэ абалгые хоёр ба хоёрһоо үлүү дахин ехэ болгохо гэһэн угаа ехэ зорилго табиһан байна.

Тэрээнтэй хамта парти, правительствомнай хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленностиие хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэхэн анхарал табина.

Советскэ Союз уласхоорондын түгшүүрилые һуладхахын, шэнэ дайн сэрэг һүжэрөөлгые болюулхын түлөө шууд сэхээр тэмсэнэ.

США-гэй, Англиин ба империалистическэ бусад гүрэнүүдэй засаг баригшад шэнэ дайнда, түбхын түрүүндэ Советскэ Союзда ба арадай демократиин оронуудта эсэргүү дайнда бэлэдхэнэ. Тэдэнэр сэрэгэй зэбсэгүүдые ехээр үйлэдбэрилнэ, сэрэгэй эзэрхэг түримхэй блогуудые бии болгоно, социалистическэ лагериие тойруулан сэрэгэй базануудые эмхидхэнэ. Гэбэшье, советскэ хүнүүд хадаа империалистическэ шунахайрагшадай заналтаһаа айдаггүй.

Коммунистическэ парти, Советскэ правительствомнай социалистическэ гүрэнэйнгөө хүсэ шадалые улам саашадань бэхижүүлхын түлөө, алдарта Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэйнгээ дайшалхы шадабариень Эхэ оронойнгоо интересүүдтэй зохилдуулан дээшэлүүлхын түлөө саг үргэлжэ оролдоно.

Коммунистическэ парти, Советскэ правительствоя тойрон нягтаар жагсанхай, советскэ хүнүүд табадахи табанжэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө, промышленность ба хүдөө ажахыгаа саашадань хүгжөөхын түлөө, арадуудай эб найрамдалай ба аюулгүй байдалай түлөө шэн зоригтойгоор тэмсэжэ байна.

1945 он. Москва. Улаан талмай дээрэ Илалтын парад. Дайнай боложо байхада манайхинда абтаһан фашистска тугуудые советскэ сэрэгшэд Мавзолейн хаяа руу шэдэжэ байна.

ТАСС-эй фотохроника.

Е. ДОЛМАТОВСКИЙ

Эльба дээрэхи уулзалгын дурасхалда

Мүнөө хүсэнэм һануулхаяа:
Дүшэн табадугаар ондо һэн,
Мүшээ пилоткоһоо ходолоод,
Эльба дээрэ шамда бэлэглээ һэм.

Илаһан гурбан оронуудай
Тугуудынь ниилээ һэн эшээрээ.
Бидэнэр уугаалди ром-унда,
Буунуудаа үбдэгтөө хабшан хээд.

Баярлаалди хүүгэд мэтэ хүхин,
Балата тамамнай эсэслээ гээд.
Бажуугдан дарагдаад байгаа дайн
Солдадуудай барисаата хүсөөр.

...Һэлгээб би үнихэн гимнастёркоо
Хүдэлмэри-ажалайнгаа пиджагаар.
Харин мүнөө шимни Нью-Йоркоор
Ябанаш уруу дуруу гансаараа.

Үгышье һаа, Лондоной мананда
Үлэн хооһоор зобоноолши.
Бултайна газетэ карманһааш,
Бороодо норонхой тэрэшни.

Черчилль-мэхэшэ газетэ соо.
Шунахай сэдьхэлээр хоролхоо һэн.
Бөөхолдойдол, зүдэрүү,
нэтэршэһэн,
Баһал дайлалдахые оролдоо һэн.

Буунуудлай тиихэдэ һүртэйгөөр
Нэрьеэ бэлэй нэгэ хэлээр.
Майда хүхилдэжэ уулзаһанаа
Мартаагүйлди хэзээшье.

Ородһоо Ц. Бадмаев оршуулба.

Ш. НИМБУЕВ.

Илалтын үдэр тухай баллада

Сэлмэг сэгээн тэнгэриһээ
Алтан бороо адхаржа
Байһан шэнги байна гү,
Сэсэгүүд ургаад, эшэһээнь
Мүнгэн набшаһад мүндэлжэ
Байһан шэнги гэхэ гү,
Хүбшын модон бүхэндэ
Хүхыхэн һуугаад, донгодон,
Хүнэй сэдьхэл баясуулан
Байһан шэнги гэхэ гү,
Хиидэ дээгүүр һаргама
Һайхан зуланууд гэрэлтэн,
Үнгын туяа яларуулан
Ябаһан шэнги гэхэ гү, —
Тиимэ гэхээр байгаа һэн.
Баярһаа сэдьхэл зүүдэлээ һэн...
Баяр бороо шэдитэ
Морёор хиидэн гүйлгөө һэн,
Сонхо үүдэ сэлижэ,
Айл бүхэндэ айшалаа һэн,
Хүн бүриие энхэржэ,
Хүзүүдэн, инаглан таалаа һэн, —
Олон жэлээр хахасаһан
Хүбүүгээ эхын хараһандал,
Дайнай шуурга гаталһан
Баатарай баатараа таалаһандал.
1945 он.

В. ДОРЖИЕВ.

Эртын ургы

Үдэрынь наран таалана залааешни,
Үдэшэниинь һалхин хайрана,
шэмхэнэ.
Хабарай бороо шэрбэнэ намааешни —
Гүлмэрхэн бэешни үнгэжэнэ,
бэсжэнэ.
Хүгжэжэ үрдэсдүй зөөлэхэн
набшаһадшни
Һарьбаганан, һалаганан эшэеэ
тэбэринэ.
Ерэхэ үдэрнүүдшни, һэбшээтэ
һүнинүүдшни
Ехэл һайханаар үзэгдэнэ, харагдана:
Дайда нугааршни элшээ сасарган,
Дулаахан наран залаадаш наадана.
«Хөөрхэнчи»—гэжэ залуухан
басаган
Халуухан уралдаа дахана, таалана.

Социализмын ороной сэлмэг һаруул огторгой доро

Хүн түрэлтэнэй хорото дайсан фашистнарай үүдхэһэн дэлхэйн хоёрдохи шуһата дайнай хара мананай дэгдэжэ, эб найрамдалай арюун хурса наранай сэлмэг һаруул огторгойдо ялараһанһаа хойшо 10 жэл үнгэрбэ.

Дайнай аюулта замаар дүрбэн жэл соо алхалаа һэм. Һандаргагдаһан городуудые, шатаагдашаһан тосхонуудые олоор харааб, дайнһаа боложо тулиһан ядарһан хүнүүдтэй, хүгшэд, хүүгэдтэй яһала ушараа һэм. I-дэхи Украинска, һүүлээрнь гурбадахи Украинска фронтнуудай сэрэгшэдтэй хамта немецко-фашистска булимтарагшадые Корсунь-Шевченковскэ шэглэлдэ, Кишинев, Будапешт шадар үй бута сохилсоо һэм. Хэды дахин шархатаадшье үзөөб, дайнай хүшэр хүндэ байдалые дүрбэн жэл соо үзэхысэ үзөөб. Дайн сэрэг манда хэрэггүй. Бидэ, советскэ хүнүүд, шэнэ ба боро газарнуудые ехээр хахалжа, оросһо таряа ехээр ургуулхаяа, һү, тоһо, мяха элбэгээр үйлэдбэрилхээ, шэнэ заводуудые, электростанцинуудые олоор барихаяа хүсэнэбди.

Бидэнэр эб найрамдалые хүсэ [...] гатайһаан, айһанһаан боложо хүсэ[...] бэшэбди. Бидэ мүнөө бүришье [...] хүсэтэй болонхойбди. Манда ямар [...] шье дайсанай добтолхые заб[...] һаань, тэрэниие тооһон болотор [...] хихо шадалтайбди.

Дайнай дүүрэн сасуу Иркутск [...] родой хүдөө ажахын институтда [...] жо, тэрэниие 1951 ондо дүүргээ һ[...] Тэрэ гэһээр Сэлэнгын МТС-тэ [...] женер-механигаар хүдэлмэрил[...] байнаб. Манай МТС-эй механизато[...] нууд КПСС-эй ЦК-гэй январ[...] Пленумэй тогтоолоор табигдаһан [...] зорилгонуудые дүүргэхын тула ко[...] хозинигуудтай хамта шармайн ор[...] дожо байна. Энэ хабарай тарилга [...] эмхитэйгээр үнгэргэжэ, кукур[...] ехээр тарижа, түрэл партиин[...] даалгабариие болзорһоонь ур[...] дүүргэхэ байхабди.

М. Гамзин, Сэлэнгын МТС[...] инженер-механик, Эсэгэ оро[...] хамгаалгын Агууехэ дайн[...] хабаада[...]

Амгалан ажалаараа коммунизм байгуулнабди

Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй Хандалгада гар табилгада зорюулагдаһан митинг дээрэ манай заводой хэдэн олон хүдэлмэришэд Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнай жэлнүүдтэ ами наһаяа бараһан нүхэд тухайгаа хэлээ һэн. Бишье тэрэ дайнда бэеэрээ хабаадалсажа, фашистнуудай буугай һомондо хэдэн дахин шархатан ябажа, Эхэ һайхан ороноо хамгаалгада ами наһаяа гамнангүйгөөр хабаадалсаа һэм. Түрэл Украинынгаа столица — Киевые, промышленна центрнүүдэй нэгэн—Харьковые сүлөөлэлсэхэдөө үншэрһэн, зобоһон үхибүүдые, үбгэд хүгшэдые хараһанаа мартагшагүйб.

Дайнай дүүрэһээр 10 жэл үнгэрбэшье, хүнэй шуһаар ундалжа һураһан, хүдэлмэришэдэй хүлһөөр баяжажа байһан капиталистнууд дэлхэйн гурбадахи дайе һүжэрөөхые оролдон, буу зэбсэгүүдые үйлэдбэрилгэдэ хамаг хүсэеэ элсүүлнэ. Тэдэнэй эшээлһэн далайн саанаһаа дайнай утаан дахяад үнеэгдэнэ. Дэлхэйн арадуудые атомаар һүрдөөхэ гэһэн англо-американска империалистну[...] дай тэнэг хашхаралдаанһаа ай[...] гүйбди.

Манай ороной ажалшад арада[...] гаа ажахые эрид шууд хүгжөө[...] өөһэдынгөө материальна ба ку[...] турна эрилтые дүүрэнээр х[...] гажа, коммунистическэ общест[...] байгуулха талаар асари ехэ ба[...] ганнуудые эрхилжэ байна. Тэрэ то[...] манай заводой коллектив прод[...] ци үйлэдбэрилхэ табадахи таб[...] жэлэй түсэбые болзорһоонь у[...] дүүргэхын түлөө шангаар тэмс[...] Үнгэрһэн 4 һара соо валовой прод[...] ци үйлэдбэрилхэ даалгабаряа [...] процент дүүргэжэ, түсэбһөө га[...] 40 гаран вагон сонхын шэл ороно[...] гоо шэнэ барилгануудта, колхо[...] болон совхозуудта баригдажа [...] һан малай байрануудта эльгээ[...] ди. Ажалай шэнэ амжалтануу[...] энэ һайндэрые угтабабди.

Н. Рыбалко, шэлэй заво[...] мастерай орло[...]

Дайн манда хэрэггүй

Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнда бодото бэеэрээ хабаадалсаагүйшье һаа, арбан табатайдаа ФЗО-гэй һургуули дүүргээд заводой хүдэлмэришэн боложо, фронт дээрэ элбэгээр хэрэглэгдэжэ байһан продукци үйлэдбэрилэлсэжэ эхилээ һэм. Дэлхэйе булимтаран эзэлхые һэдэһэн фашистнуудһаа түрэн түрэеэ хамгаалхын тулада хүгшэн залуугүй, эхэнэр эрэгүй бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн фронтдо хэрэгтэй буу зэбсэг, эдихэ хоол, үмдэхэ хубсаһа үйлэдбэрилэгшэ бэлэйбди. Дайнай хатуу шэрүүн жэлнүүдтэ советскэ хүнүүдэй адхаһан шуһа, хүлһэн миин хосороогүй, сэсэн мэргэн партиингаа хүтэлбэри доро ябажа, гансахан өөһэдыгөө абараа бэшэ, харин империализмын дарлалтаһаа Европын ба Азиин олон оронуудай ажалшадые сүлөөлжэ шадаабди.

Би мүнөө далайн сэрэгтэ уялгата албаяа хэжэ дүүргээд түрэл заводтоо бусажа ерээд, коллективэйнгээ продукци үйлэдбэрилхэ табадахи [...] банжэлэйнгээ түсэбые болзорһ[...] урид дүүргэхын түлөө тэмсэл[...] бүхы хүсэл зоригоороо туһалал[...] оронхойб. Урдань слесариин мэ[...] жэл шудалһан туладаа армату[...] цехын эгээл харюусалгатай ху[...] мэри дээрэ ажаллажа, халаан [...] хэнэйнгөө нормые 300 процент [...] тэр дүүргэнэб. Ажалдаа үндэр [...] тээсэ туйлаха бүреэ Эхэ ороно[...] хүсэ шадалые улам арьбадхай[...] дай үүдхэгшэдтэ шэнэ сохилто [...] нэбди.

Дайнай зоболонгууднһаа баяж[...] капиталистнууд атомна бомбоор[...] сэгжээд, дэлхэйн арадуудые ай[...] һүрдөөхөөр аашална. Тэдэнэй [...] һанаан бүтэхэгүй, эб найрамд[...] түлөө тэмсэжэ байһан социали[...] ба демократиин лагериин ажа[...] мүнөөдэр «дайн манда хэрэггүй» [...] жэ нэгэн дуугаар мэдүүлнэ.

Э. Качунас, ПЗЗ[...] то[...]

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадалсаһан данай сэрэгшэд, мүнөө шэн габьяата ажалаараа суурхана. ан-Удын Ленинэй орденто паровозо-вагонно заводой нароа хабсаралгын комплексно бригада (начальнигынь дайнхабаадагша Валентин Васильевич Минаев) һараһаа һара ри үйлэдбэринингөө даалгабарине улуулэн дүүргэнэ. Урвай сэрэгшэд түс бригадада олон юм. Тэдээнэй дунда лейнант Николай Филиппович Сидоров, матрос Юрий Никитович Бобков, солдат Семен Леонтьевич Заболотнюк бии. Мүнөө эдэнэр үдэрэйнгөө даалгабарине 150—200 процент хүрэтэр дүүргэжэ, ажалай үльгэр жэшээ харуулнад.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа) нүхэр Минаев бригадын гэшүүд нүхэд Сидоров, Бобков, Заболотнюк гэгшэдтэ даалгабари үгэжэ байна.

А. Мантасвай фото.

Дайнай һүүлээр, түрэл нютагта

1945 оной майн 9-дэ манай часть Зүүн Пруссида хүрөөд байхада эгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн дүүрээ бэлэй. Манай артиллерийскэ часть суута Сталинград городhоо захалаад, тиихэдэ Кёнигсберг, мүнөө Калининград город хүрэтэр дайлалдажа ошоһон байгаа.

Тиигээд дайнай дүүрэһэнэй һүүлдэ 3-дахи шатын «Алдар солын орден» орденоор, «Шэн габьяагай төлөө», «Кёнигсбергые абаһанай төлөө» болон бусад медальнуудаар шагнагдаһан артиллерийскэ частиин сержант түрэл һайхан Түгнэ нютагаа ерээ бэлэйб. Аннхандаа механизатораар хүдэлмэрилжэ байһан тулада нютагаа бусажа ерээд, мүн лэ урдашан ажалдаа ороо һэм. Эдэ жэлнүүдтэ би бригададаа трактористаршье, комбайнерааршье хүдэлмэрилөөб. Мүнөө тракторна бригада бригадираар ажаллажа байна. Үнгэрэгшэ жэлдэ манай бригада тракторна хүдэлмэриингөө жэлэй түсэбые 105 процент дүүргэжэ, урысөөнэй түрүү зэргэдэ ябалсаа.

Партиин ЦК-гэй январска Пленумэй түүхэтэ шиидхэбэринүүдээр зоригжоһон манай механизаторнууд энэ жэлдэ Булганинай нэрэмжэтэ колхозой полинууд дээрэ хүдөө ажахын культурануудай баян ургаса ургуулхын тулада эршэмтэйгээр ажаллажа байна. Энэ жэлдэ хамта 1100 гектарта тарилга хэхэбди. Мүнөө 500-гаад гектарта шэнинсэ болон хара таряа таряад байнабди. Энэ жэлдэ бидэнэр тарилгынгаа бүхы талмайн га бүриһөө 10 центнерһээ доошо бэшэ ургаса хуряаха зорилготойбди.

Дайн сэрэгые дахин һүжэрөөхэ гэжэ оролдожо байһан американска империалистнуудай бузар һэдэлгэнүүдтэ энэ хадаа манай зүгһөө үгтэһэн харюу сохилто болохо юм. Немецкэ фашистнуудтай дайлалдажа байха үедөө үзэһэн хараһан юумэнүүдээ һанахадаа, Эхэ оронойнгоо хүсэ шадалые улам бэхижүүлхын түлөө эршэ зоригтойгоор ажаллаха хүсэл түрэнэ.

Бадара Бальжинимаев,
Мухаршэбэрэй аймагай Гашейн МТС-эй 17-дохи тракторна бригадын бригадир.

Бидэнэр эб найрамдалай түлөөбди

Советскэ хүнүүд хүндэ промышленностиингаа түйлалтануудта түшэглэн, социалистическэ хүдөө ажахые улам хурдан түргэнөөр хүгжөөхын төлөө нэгэн хүсэлэнтэйгөөр тэмсэжэ байна. Би модо бэлэдхэлгын участкада электромеханигаар хүдэлмэрилжэ зуураа «ПС-12-200» электростанциия дүүрэн хүсөөрнь ашаглахые, электрохюрөөшэдэй хүдэлмэрине нэгэшье таһалдуулхагүйе оролдоноб. Энэ оролдолго, эрмэлзэлгээрээ Эхэ оронойнгоо шэнэ барилгануудта ехээр хэрэглэгдэжэ байһан модо элбэгээр үгэхэ хэрэгтэ өөрынгөө хубитые оруулалсанаб. Амгалан ажалай вахта дээрэһээ «Эб найрамдалай хэрэг дэлхэйн олон түмэн ажалшадай тарта!» гэжэ үнэн зүрхэнһөөн мэдүүлнэб.

И. Куклин, Черемуховска леспромхозой электромеханик.

Ч. ЦЫДЕНДАМБАЕВ

Хэдышье...

Бүрхэг, хүйтэн, шуурган
Хэдышье наашалаг,
Муухайрһан дошхон һүни
Хэдышье аашалаг,

Үүрэй толон хираалжа,
Үдэр болодог!
Нангин зулгы туяата
Наран гарадаг!

Сэгээн мүльһэгэ январиин
Хэдышье шэрүүн һаа,
Сагаан саһан дэгэлэйнь
Хэдышье зузаан һаа,

Хабарай түрүүшын горхохон
Наадахажа урдадаг!
Бээрэг хөөрхэн ургыхан
Ярахажа ургадаг!

Галзуу шоно-жандармын
Хэдышье аймшагтай һаа,
Хорото могой шпионуудай
Хэдышье хадхууртай һаа,

Империализмын амин голые
Хүдэлмэришэд таһалхал!
Сүлөө жаргалаа, талхаяа
Абахаараал абахал!

Алтанай, атомай эзэдүүд
Хэдышье хоролхог,
Бүмбэрсэг залгихаар аашалжа
Хэдышье хорхойтог,

Наһа жэлэйнь календарь
Нимгэртэрээ хуулагдаал!
Хуурсагайнь амһар нээгдэжэ,
Нүхэнүүдынь малтагдаал!

Үхэлые диилэжэ гараһан хүн

Үргэн сэлгеэ Үшөөтэй нютаг хабарай амисхаал орожо эхилһээр үнинэй: хада уулын хормойгоор газарай хүрьһые нэбтэ харбаһан нарай ногооной уяхан зүүнүүд хангал һайхан үнэрөөр анхилна. Удангүй эдэ зүүнүүд өөдөө боло болоһоор үндэр гүбөө, үргэн талые шэмэглэн, зунай сэсэгтэ торгон тэрлиг нэмэрүүлхэл. Түргэн урасхалтай горходшье нойрһоо үни һэринхэй, хаа хаанагүй һаба соогуураа шааяжа, хүхюутэй согтой хөөрөөгөө дэлгэнэ....

— Эхэ нютаг жэгтэйшье һайхан гээшэ ха даа. Түрэһэн дайдынгаа агаараар амилжа, түрэл нүхэдэйнгөө дунда ерэжэ, бэемни эли бодо заһаржа байна. Хэзээ нэгэтэ, ямар аргаар хүлдэ орожо, энэ алтан хүрьһые гэшхэдэг болохобиб. Тиимэ саг заатагүй ерэхэл байха даа,—гэжэ бодоһоор гэрэйнгээ газаа тээ, бишыхан тэргэ дээрэ һуужа байһан гушаад наһанай, харабтар шарайтай хүн зүүн хойшоо хёрхоор шэртэнэ. Уданшьегүй аймагай центрһээ ерэжэ ябаһан почтальон тэбхэрхэн сэнхир конверт тэрээндэ барюулба.

Энэ ерэһэн бэшэгые задалан гэхэдээ, баруун гарайнгаа хүсөөр эрьюулэн ябуулдаг тэргэ дээрээшье һуужа байһанаа тэрэ огто мартаба. Аяар холын Варшава... дайн байлдаанай гал түймэр... тэндэ хүшэр хүндөөр шархатаһаниинь уһатаһан нюдэнэйнь үзүүртэ сахилгаан түргэнөөр харагдахадал гэбэ....

Үндэр сарюун бэетэй, шаб шарахан үһэтэй, медицинскэ албанай капитан-эхэнэр хүндөөр шархатаһан энэ бурят хүбүүниие Седлец городой госпитальдо эгээн түрүүшээр эмшэлжэ эхилээ бэлэй. Тэрэ эхэнэрэй гараар бэшэгдэһэн дурасхаалта нангин мүрнүүдые эгээ мүнөө, арбан нэгэн жэл үнгэрһэн хойно уншахада ямар жэгтэй һонин байлтайб!

— Татьяна Яковлевна, Татьяна Яковлевна! Та мүн гээшэ аалта... Үгы даа зүүдэлжэ байна хаб,—гээд нидхэеэ үргэн, хэды хэды дабтан дуугархалаарнь нүхэдынь тэрэниие тэргэ дээрэһээнь үргэжэ, гэртэ оруулба.

Энэмнай холын Ленинградай нэгэ поликлиникын невропатолог, дайнай үедэ сэрэгэй врач ябаһан Татьяна Яковлевна Смирнова Бурят-Монголой АССР-эй Зэдын аймагай Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн Константин (Лубсанцырен) Самбуевич Доржиевай бэеын элүүр тухай, тэр бүлынхидэйнь байдал тухай, нютагайнь һонинууд тухай һуража бэшээ ха юм.

Харюу бэшэг дары түргэнөөр эльгээхэ хэрэгтэй болобо. Зүгөөр тэрэнэй зосоо булгилан байһан бүхы һанал бодолынь саарһан дээрэ бэлээр гаража үгэнэгүй... Эзэгүйгөөр һанжаһан зүүн гараараа тэбхэр сагаан хуудаһа дараад, Константин нилээд удаан бодолгото болон һууна.

Дайнай хэсүү үедэ ами наһыень абаралсаһан эгээл хүндэтэй энэ хүндэ бүхы һанаа сэльхэлээ, һүүлшын жэлнүүдтэ өөрынгөө үзэһэн гасалантаншье, баясхаланташье ушаралнуудые ямар үгэнүүдээр найруулан хөөрэлтэйб. (Бэшэгшэ нүхэрэй зүбшөөлөөр харюу бэшэгэйнь зарим хубинуудые эндэ оруулалсахамнай). Тэрэ ингэжэ бэшэнэ:

«...Эрхим хүндэтэ ба хайрата Татьяна Яковлевна! Танда өөрынгөө эхэ нютаг—Бурят-Монголһоо зүрхэнэй халуун амарые хүргэжэ, ажана амгалан һуухыетнай, амжалта илалта түйлахыетнай хүсэнэб...

Эгээн түрүүндэ Та минии бэеын элүүр тухай һуража бэшэнэт. Мүнөө хүрэтэр һанаагаа зобожо байһанайтнай түлөө баясажа, доро дохином. Бэе мэндэ, үбдэхэ үбшэн үгы шахуу. Гансал муу юумэн гэхэдэ, хоёр хүлөөрөө газар гэшхэхэ аргагүйб, зүүн гарни эзэгүй һанжаһаар занлаа. Юун дээрэһээ тиигэнэб гэжэ Та һайса мэдэнэ ха юмта даа...

Татьяна Яковлевна! Танай госпитальдо аргалуулһанайнгаа һүүлээр табан жэл соо олон городуудаар ябажа аргалуулаад, 1949 оной зун эхэ нютагаа бусажа ерээб. Варшава, Лодзь, Львов, Киев, Нежин, Одесса, Москва, Алма-Ата, Семипалатинск городуудай ехэ ехэ врачнар Тан шэнгил айхабтар анхаралтайгаар намайе эмшэлээ. Эдэ үнгэрһэн жэлнүүдтэ үхэл гээшэ тон дүтэхэнэ ерэдэг байгаа, тиигэбэшье намайе диилэжэ шадаагүй. Энэ хадаа манай советскэ медицинын, Та нүхэд врачнарай түйлаһан алдар габьяа, аша үрэ мүн.

Седлец городой 283-дахи госпитальдо хэбтэхэдээ би илангаяа хүндэ үбшэн байгааб. Минии үбшэнэй үдэр бүриин байдалые танай тэмдэглэһэн дабхагар ехэ данса намда бии. Гэртээ бусахадаа дурасхаалай тэмдэг болгон тэрэниистнай эрижэ абаа һэм. «Яаха аргагүй хүндэ үбшэн», «этигэлгүй болоо», «үнөөхил зандаа байһаар» гэһэн тэмдэгүүд тэрээн дотор хэмгүй олон. Энэ дансыстнай эгээн хүндэтэй газартаа хадагалнам.

Зай иигээд өөрынгөө хэдэг ажал ба бүлынхид тухайгаа хэдэхэн үгөөр хөөрэһүүб. Һамгатайб, хоёр үхибүүтэйб. Тэдэмни хоюулаа хүбүүд. Ехэ хүбүүн Юрамни ноябрь һарада табатай болохо, багамни—Толя энэ зун хоёр наһа гүйсэхэ юм. Би ябажа шадахагүй байһандаа гажараад, минии хэбтэдэггүйб. Харин арад зондоо шадаал һаа ехэ туһа хүргэһэйб гэжэ оролдодогби. Мүнөө үедэ гүрэнһөө һара бүриин 435 түхэриг пенси абадагшье һаа, колхозойнгоо радиоузелые даагшаар ажалланаб. Нютагаа бусаһанайнгаа һүүлээр Коммунистическэ партиин гэшүүн боложо ороо һэм. Тэрэ сагһаа хойшо һудалнууд руумни халуун шуһа түйлгэһэндэл бэемнишье һайн, урма зоригшье нэмэнхэйб. Хүн зоной дунда хододоо ябажа, ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулалсанаб, партийна организациин даалгабари дүүргэнэб. Манай үеын агууехэ поэт Владимир Маяковский тон зүбөөр, сэсэн мэргэнээр нигэжэ бэшэһэн байгаа:

Ганса сусал
  гал болохогүй гэгшэ.
Гансаардахада муу,
  ганса хүн сэрэг бэшэ,—
Гаһар нэгэн
  шамда ноёрхоод һалахагүй,
Ахир һула,
  хоёр хадаа,
  аһалдахаяа һаатахагүй.
Хэрбээ
  багануудшье хүнүүдэй
    партида хамтарбал,—
Хэбтэ, дайсан,
  дуугай бол,
  бэсэ тушаа!
Хамха сохихо
  хатуу нюдарга
    зангидамал
  Миллион хургата
  гар гээшэл
    парти хадаа...

Татьяна Яковлевна! Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай дүүрэһэнһээ хойшо арбан жэлэй ойн һайндэрөөр Танине халуунаар амаршалнаб. Улаан шуһаяа адхаруулжа түйлаһан түүхэтэ илалтаяа батадхахын тула, эб найрамдалай нангин хэрэгэй илахын тула өөһэдынгөө шадаха бүхы юумые хэхээр бэлэн байябди... Шуһа адхаралга, гашуудал зоболонгые үри хүүгэдэйнгээ үзэхэгүйн тула өөһэдынгөө шадаха бүхы юумые хэхээр бэлэн байябди... Зай, баяртай уулзатараа. Танине хүндэлэгшэ Константин».

....1944 оной ноябрь һара байгаа бэлэй. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай алдарта полководец, генерал Чуйковой армида байлдажа ябаһан гвардиин младша сержант Лубсанцырен Доржиев нэгэ үдэр тагнуулда ошоһон аад, хүндөөр шархатаба. Тэрэ хадаа жараад шахуу фашистнарые хюдаһан суута мэргэн буудагша ябаа. Баатарлиг сэрэгшын үбсүүе Алдар солын орден, хэдэн дайшалхы медальнууд энэ үедэ шэмэтлэһэн байба. Теэд өөрынь нүхэдшье, эмшэлжэ эхилһэн врачнаршье эды хүндөөр шархатаһан аад, тэрэниие амидыржа, хүн болохо гэжэ огто һанаагүй.

Фашистска һомон сэрэгшын толгойе сэхэ ерэжэ тудаад, уураг тархидань дүрбэн сантиметр гүнзэгытэйгөөр ороһон байба. Һомоной ороһон, гараһан нүхэнүүдэй хоорондо арба нэгэн сантиметр зайтай һэн. Врачнар дары операци хэжэ, тэдэ хоёр нүхэнэйнь иинлэтэр тархинь яһа түгдэлэн абаад, уураг тархи соонь байһан яһанай бутархайе түүжэ хаяба. Энэ үедэ тэрэнэй үбшэниинь хэлэшэгүй хүндэ байгаа бэлэй. Тэрэ сагһаа хойшо мүнөө арбан нэгэн жэл үнгэрөө. Нилээд ехэ хубилалтанууд энэ үе соо болоо: эрхим советскэ врачнар тэрэнэй ами наһые абархын тула эсэшэ сусашагүйгөөр оролдоо, харин өөрөө Лубсанцырен (госпитальдо врачнарай үгэһэн нэрэ— Константин) үхэлэй урдаһаа үсэд шангаар, үнэхөөрөө баатарлигаар тэмсээ.

...Һалхи шуурганай болохын урда тээ гү, али тэнгэриин лэ бүрхэхэдэ тэрэнэй шарханууд халуу бусалан үбдэжэ, шархирдаг. Теэд үхэлые диилэжэ гараһан шулуун зүрхэтэй энэ хүн гансашье байгаалиин хүсэнүүдэй урдаһаа тэмсэнэ бэшэ, харин Гитлерэй зэбүүрхэлтэ харгыгаар дугташалдажа байһан зэрлиг империалистнуудта эсэргүүгээр бүхы зүрхэ сэдьхэлээрээ, бүхы хэрэг ажалаараа тэмсэжэ ябаһаар.

Ч. Намжилов.

СОВЕТСКЭ ГҮРЭНЭЙ УРЬҺАЛАМЖА

Советскэ арад табадахи табанжэлэй түсэбые Коммунистическэ партиин хүтэлбэреэр амжалтатайгаар дүүргэжэ байна. Социалистическэ экономико түргэнөөр хүгжэнэ, манай Эхэороной ажалшадай ажаhуудалай материальна болон культурна хэмжээн дээшэлнэ, советскэ гүрэнэй хүсэ шадал ургана.

Бүхы арадай ажахын үндэһэ һуури советскэ арадай ажана һайн байдалые саг үргэлжэ һайжаруулгын үндэһэн, манай Эхэ ороной обороно хүсэ шадал бэхижүүлгын тулгуури болгошо хүндэ промышленностиие саашаданъ хүгжөөлгэдэ Коммунистическэ парти, Советскэ правительство урда урданайхидаал адли ехэ анхарал хандуулна. Хүндэ промышленностиие саг үргэлжэ хүгжөөһэнэй ашаар лэ хүнгэн, хүнэсэнэй, мүн промышленностиин бусадшье һалбаринуудые саашаданъ амжалтатайгаар хүгжөөжэ, шэнэ техникые үргэнөөр нэбтэрүүлжэ, ажалай бүтээсые саг үргэлжэ дээшэлүүлжэ болохо юм. Хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ, тэрээниие мүнөө үеын тракторнууд болон машинануудаар хангалгада хүндэ промышленность ехэ үүргэ дүүргэдэг байна.

Үнгэрһэн 1954 он хадаа хүдөө ажахын бүхы һалбаринуудые эрид хүгжөөхэ тушаа Коммунистическэ партиин хараалһан программые бэелүүлхын түлөө бүгэдэарадай тэмсэһэн жэл, ороон таряа, мүн хүдөө ажахын бусад продуктнуудые саашадань ехээр үйлэдбэрилхэ тухай КПСС-эй ЦК-гэй сентябрьска, мүн февральска Пленумүүдэй тотгоолнуу

К. МАДАЕВ, БМАССР-эй Финансын Министр

дые бэелүүлгэдэ түрүүшын амжалта түйлаһан жэл гэжэ түүхэ соо орохо юм.

Шэнэ ба боро газар ашаглалга хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ ехэ үүргэ дүүргэхэ байна. Үнгэрэгшэ жэлдэ түсэбэй ёһоор 13 миллион гектар шэнэ ба боро газар хахалагдаха ёһотой байһан аад, 17 миллион 600 мянган гектар үрэжэл һайнтай газар хахалагдаа. Энэ жэлдэ шэнэ ба боро газар үшөө ехээр хахалагдаха юм. Шэнээр ашаглагдаһан газарай тарилгын талмай 1956 ондо 28—30 миллион гектар хүрэтэр үргэдхэгдэхэ байна.

Советскэ Союзай арад КПСС-эй ЦК-гэй январска Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө тэмсэжэ байна. Жэл бүри 10 миллиард пүүдһээ бага бэшэ ороон таряа хуряаха ябадалые 1960 ондо түйлаха, ойрын таба—зургаан жэлэй турша соо малажалай ашаг шэмые хоёрхоёрһоо үлүү дахин ехэдхэхэ гэжэ КПСС-эй ЦК-гэй январска Пленум зааһан байна.

Социалистическэ экономикын хүгжэлтэдэ амжалта түйлагдаһанай ашаар арад зоной ажаһуудалай хэмжээн дээшэлнэ, хүдэлмэришэд болон албахаагшадай салин хүлһэ, колхозно таряашадай олзо доход ехэ болоно. СССР-эй национальна доход 1953 онтой сасуулбал 1954 ондо 11 процентээр ехэ болоо.

Хүдэлмэришэд болон албахаагшадай бодото салин хүлһые дээшэлүүлхэ табадахи табанжэлэй түсэб мүнөө мүн лэ болзорһоо урид дүүргэгдээ. Хүдэлмэришэд болон албахаагшадай бодото салин хүлһэн 1950 онойхидо орходоо 37 процентээр ехэ болоһон байна. Колхозно үйлэдбэриин ехэ болоһоной, ажалай бүтээсын дээшэлһэнэй ашаар колхознигуудай олзо доход нилээд ехэ болоһон байна.

Эд бараанай эрьесын саг үргэлжэ дээшэлхэтэй хамта, эд бараанай рознично сэнгэй химдаржа, хүдэлмэришэд болон албахаагшадай бодото салин хүлһэнэй дээшэлжэ, таряашадай олзо доходой ехэ боложо байһан ушар советскэ түхэригэй үнэ ехэтэй боложо байһые гэршэлнэ. Табадахи табанжэлэй үнгэрһэн дүрбэн жэлэй турша соо советскэ түхэригэй үнэнь нилээд ехэ болоо.

Манай арадай культурна хэмжээн жэл бүри дээшэлнэ. Гэгээрэл, наука, литература болон искусствые хүгжөөлгэдэ, арад зоной элүүрые хамгаалгада нилээд амжалта түйлагдана. Һургуулинууд, техникумүүд болон дээдэ һургуулинуудта һурадаг һурагшадай, больницанууд, нарайлалгын байшангууд, диспансернүүд болон эмнэлгын бусад эмхи зургаануудай, санаторинууд болон амаралтын гэрнүүдэй тоо жэл бүри олошорно.

Социалистическэ экономико болон культурын бүхы һалбаринуудта советскэ арадай түйлаһан угаа ехэ амжалтые СССР-эй 1955 оной гүрэнэй бюджет эли тодоор гэршэлэн харуулна. Арадай ажахые хүгжөөхэ түсэбтэй зохилдуулан табигдаһан СССР-эй 1955 оной гүрэнэй бюджет СССР-эй Верховно Советээр баталагдаа. Бюджет доходойнгоо талаар 590,2 миллиард түхэриг, гаргашынгаа талаар 563,5 миллиард түхэриг байхаар хараалагдаһан байна. Тиихэдээ доходынь гаргашадаа орходоо 26,7 миллиард түхэригөөр ехэ байха болоно. Эд зөөриин ехэнхи хубинь арадай ажахыда (222,4 миллиард түхэриг), 146,9 миллиард түхэригынь социально-культурна хэмжээ-ябуулгануудта зорюулагдаха байна.

Бурят-Монголой АССР-эй 1955 оной гүрэнэй бюджедэй 28 миллион 513 мянган түхэригынь арадай ажахыда, 222 миллион 35 мянган түхэригынь социально-культурна хэмжээ-ябуулгануудта зорюулагдаһан байна. Дээрэ хэлэгдэһэнэй ёһоор, 250 миллион 548 мянган түхэриг гэхэ гү, бюджедэй бүхы гаргашынь 91 процентнь арадай ажахые хүгжөөлгэдэ, мүн социальна хэмжээ-ябуулгануудта зорюулагдаха болоно.

Социально-культурна хэмжээябуулгануудта бюджедһээ жэл бүри ехэ хэмжээнэй мүнгэ һомолдог болоһон ушар манай Эхэ ороной бүхы арадуудай культурна хэмжээе дээшэлүүлгэдэ Коммунистическэ партиин, Советскэ правительствын угаа ехэ анхарал оролдолго гаргадагай элитэ гэршэ боложо үгэнэ.

Социалистическэ предприятинууд болон ажахын организацинуудһаа ороһон мүнгые гүрэн ажахын ба культурна барилгануудта зорюулдаг байна. Ажалай бүтээсын дээшэлһэнэй, үйлэдбэриин далайсын үргэдэһэнэй, ехэ болоһоной, продукциин өөрынь үнын химдарһанай ашаар жэл бүри социалистическэ предприятинууд болон ажахын организацинуудһаа ородог олзо дээшэлнэ.

Гүрэнэй урьһаламжа захилгаһаа ородог ажалшадай зөөри бюджедэй доходто элитэ ехэ һуури эзэлдэг юм.

Арадай ажахые саг үргэлжэ хүгжөөхэ зорилгые бэелүүлхэ, оронойнгоо хүсэ шадалые саашадань бэхижүүлхэ шухала болоһон дээрэһээ ажалшадай захиһан урьһаламжаһаа бюджедтэ ехэ мүнгэн оруулагдахаар хараалагдаба. Ажалшадай урьһаламжа захилга үнгэрэгшэ жэлэйхитэй сасуулбал ехэ боложо, 30,5 миллиард түхэригэй хэмжээтэй болохо байна.

СССР-эй гүрэнэй урьһаламжа бүгэдэарадай зүгһөө саг үргэлжэ дэмжэгдэдэг байха зуураа, манай ороной үмэнэ табигдаһан ажахын-политическэ зорилгые бэелүүлгэдэ ехэ туһаламжа болодог юм.

Урьһаламжа захилгаһаа бюджедтэ ороһон зөөри дайнай урда тээхи табан жэлнүүдэй үедэ социалистическэ индустриализацилгые, хүдөө ажахые коллективизацилгые бэелүүлхэ хэрэгтэ гаргашалагдаһан байгаа. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай жэлнүүдтэ арад зонһоо ороһон урьһаламжын мүнгэн дайсадые түргөөр бута сохихо хэрэгтэ туһалһан байгаа. Дайнай һүүлэй жэлнүүдтэ ажалшадай захиһан урьһаламжа СССР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ асари ехэ программа амжалтатайгаар бэелүүлгэдэ туһалһан юм.

Капиталистическэ оронуудта гаргагдаһан урьһаламжа булимтаралгын шэнэ дайнда бэлэдхэлгэдэ гаргашалагдаһан асари ехэ гаргашые бүглэхэ гэһэн зорилготой юм. Тэрэ гаргашынь ажалшадай хүзүүн дээрэ сүм тохогдодог. Харин, Советскэ гүрэнэй урьһаламжа ашагтай туһатайгаар хэрэглэгдэдэг байна. Тэрэ урьһаламжа шэнэ завод болон фабрикануудые, шахта болон электростанцинуудые, культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудые, МТС болон совхозуудые барилгада хэрэглэгдэдэг юм.

Гэхэтэй хамта, манай ороной ажалшад жэл бүри ехэ хэмжээнэй мүнгэ облигацинуудаараа шүүдэг байна. Гансахан 1955 ондо арад зондо 21 миллиардһаа дээшэ түхэриг шүүбэринүүдтэ түлэгдэхэ байна.

Манай орон дотор гүрэнэй интерес ажалшадай хубиин интересүүдтэй нягтаар зохилдуулагдадаг. Жэшээнь, 1954 ондо облигаци баригшадта шүүбэри болгон 10,2 миллиард түхэриг түлэгдөө, тэрэ тоодо Бурят-Монголой АССР-эй сберкассанууд 26,3 миллион түхэригэй шүүбэри ажалшадта түлөө.

Улан-Удэ городой нөөсэлгын кассанууд 1954 ондо 805 мянган түхэригэй хэмжээтэй ехэ шүүбэри арад зондо түлөө. Тэрэ тоодо 50—50 мянган түхэригэй 4 шүүбэри, 25—25 мянган түхэригэй 8 шүүбэри, 10—10 мянган түхэригэй 14 шүүбэри, 5—5 мянган түхэригэй 53 шүүбэри түлэгдэһэн байна.

Советскэ правительствын жэл бүри гаргажа байдаг урьһаламжые эмхитэйгээр захижа, советскэ арад өөрынгөө патриотизмые, Эсэгэ орондоо, түрэл Коммунистическэ партидаа хизааргүй дуратай байһанаа харуулдаг байна.

Советскэ правительственна делегаци Берлиндэ ерэбэ

БЕРЛИН, майн 6. (ТАСС). Фашизмhаа Германиин сүлөөлэгдэhөөр 10 жэлэй ойе hайндэрлэлгэдэ хабаадалсахын тулада Советскэ Союзай правительственна делегаци мүнөөдэр Берлиндэ ерээ.

Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй Президиумэй гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо М. Г. Первухин делегациие толгойлно. СССР-эй обороной министр Советскэ Союзай Маршал Г. К. Жуков, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь Н. М. Пегов делегациин составта ороно.

Тэрэшэлэн СССР-hээ Германска Демократическа Республикада байдаг онсо ба бүрин эрхэтэ посол Г. М. Пушкин правительственна делегациин составта оролсоно.

Германска Демократическа Республикын премьер-министр Отто Гротеволь, Германиин нэгэдэмэл социалистическэ партиин Центральна Комитедэй нэгэдэхи секретарь ба ГДР-эй премьер-министрын орлогшо Вальтер Ульбрихт, Германска Демократическа Республикын Арадай палатын түрүүлэгшын уялгые дүүргэгшэ Г. Матерн, ГДР-эй премьер-министрын орлогшо ба гадаадын хэрэгүүдэй министр д-р Л. Больц, премьер-министрын орлогшо П. Шольц, СЕПГ-эй Центральна Комитедэй Политбюрогой гэшүүд К. Ширдеван ба П. Эльснер, немецкэ сүлөөтэ залуушуулай союзай түрүүлэгшэ Э. Хонекер, Германиин коммунистическэ партиин центральна правлениин нэгэдэхи секретарь М. Рейман, Германска Демократическа Республикын Арадай палатын президиумэй ба газар нютагуудай палатын президиумэй гэшүүд, правительствын гэшүүд, ГДР-эй МИД-эй харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд, демократическа партинуудай болон нийтын организацинуудай элитэ ехэ түлөөлэгшэд берлинскэ Шенефельд гэжэ аэродром дээрэ делегациие угтаа.

Тэрэшэлэн СССР-hээ Германска Демократическа Республикада байдаг онсо ба бүрин эрхэтэ посол Г. М. Пушкин, Германидахи советскэ бүлэг сэрэгүүдэй главнокомандалагша Советскэ Союзай Маршал А. А. Гречко, советскэ посольствын ба СССР-hээ Германида байдаг верховно комиссарай аппарадай харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд, Германидахи советскэ сэрэгүүдэй командованиин түлөөлэгшэд, тэрэшэлэн Корейскэ Арадай-Демократическа Республикаhаа, Албаниин Арадай Республикаhаа, Монгол Арадай Республикаhаа ба Венгерскэ Арадай Республикаhаа Берлиндэ ерээд байhан правительственна делегацинуудай гэшүүд делегациие угталсаа.

Дипломатическа корпусой гэшүүд аэродром дээрэ байлсаа. СССР-эй ба Германска Демократическа Республикын гүрэнэй тугуудаар, мүн арадай демократиин оронуудай гүрэнэй тугуудаар аэродром гоёон шэмэглэгдэhэн байгаа.

Угталгын үедэ арадай полициинхидhээ хүндэтэ харуул жагсаагдаhан, Советскэ Союзай болон ГДР-эй гүрэнэй гимннүүд наадагдаhан байна.

Советскэ Правительственна делегациие толгойлогшо М. Г. Первухин, Германска Демократическа Республикын премьер-министр Отто Гротеволь үгэнүүдые хэлэhэн байна.

Нүхэр М. Г. Первухин үгэ хэлэхэдээ иигэжэ мэдүүлээ:

Хүндэтэ нүхэр премьер-министр!

Хүндэтэ нүхэдүүд ба ханинар!

Германиин столица—Берлинэй хүн зондо, тэдэнээр дамжуулан германска бүхы арадта Советскэ Союзай правительственна делегациин зүгhөө үнэн зүрхэнэй, халуун баяр хүргэнэб. Гитлеровскэ дарлалтаhаа Германиин сүлөөлэгдэhөөр 10 жэлэй ойе таанадтай хамта, немецкэ бүхы арадтай хамта тэмдэглэхын тулада Германска Демократическа Республикын правительствын уряалаар бидэнэр эндэ ерээбди.

Германска милитаризмые hэргээлгэдэ эсэргүүсэн, парижска хэлсээнүүдтэ эсэргүүсэн, эб найрамдалда дуратай ба демократическа үндэhэ hуури дээрэ Германиие нэгэдүүлхын түлөө Германиин патриотическа хүсэнүүдэй тэмсэлэй хойноhоо советскэ арад хадаа эб найрамдалда дуратай бүхы арадууд шэнгеэр гүнзэгы мэдэрэлтэйгээр ба талархалтайгаар ажаглан хаража байдаг.

Энэ тэмсэлдээ немецкэ арад хүсэд илалта туйлажа, Германиин амгалан ба демократическа ёhоор хүгжэхэ ябадалые хангаха гэжэ этигэн найдажа байhанаа элишэлэн мэдүүлхые зүбшөөрыт.

Германиин эб найрамдалда дуратай патриотическа хүсэнүүд ба эб найрамдалда дуратай, демократическа гүрэн болгон Германиие нэгэдүүлхэ түшэг бологшо алдарта Германска Демократическа Республика мандаха болтогой!

Советскэ ба германска арадуудай хоорондохи хани барисаан мандаха болтогой!

Отто Гротеволь амаршалга хэхэдээ иигэжэ хэлээ:

Майн 8-най үдэрые hайндэрлэлгэдэ таанадай ерэhэн ушар советскэ арадай ба германска арадай хоорондохи хани ёhоной нягта харилсаануудые саашадань бэхижүүлгэдэ туhалха гэжэ бидэнэр этигэнэбди. Германска арадые сүлөөлхэ зорилгоор илалта түгэлдэр байлдаае 10 жэлэй саада тээ хүтэлбэрилжэ байhан газар дээрээ мүнөө ерээд байhан Маршал нүхэр Жуковые бидэнэр мүн лэ амаршалнабди.

Вильгельм Пиктэй Советскэ правительственна делегаци уулзаба

БЕРЛИН, майн 6. (ТАСС). Германиин сүлөөлэгдэhөөр арбан жэлэй ойе hайндэрлэлгэдэ хабаадалсахаяа Берлиндэ ерэhэн Советскэ правительственна делегациие толгойлогшо Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй президиумэй гэшүүн ба СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо М. Г. Первухин, делегациин гэшүүд—СССР-эй обороной министр Советскэ Союзай Маршал Г. К. Жуков, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь Н. М. Пегов, СССР-hээ ГДР-тэ байдаг онсо ба бүрин эрхэтэ посол Г. М. Пушкин Германска Демократическа Республикын президент В. Пиктэй мүнөөдэр уулзаа.

ГДР-эй премьер-министр Отто Гротеволь, ГДР-эй премьер-министрын орлогшо ба СЕПГ-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи секретарь В. Ульбрихт уулзалга дээрэ байлсаа.

Советскэ Армиин Улаан тугта ансамбль Чехословакида концертнүүдые харуулна

ПРАГА, майн 6. (ТАСС). Советскэ Армиин дуунай ба хатарай Улаан тугта А. В. Александровой нэрэмжэтэ ансамбль Прагада ерээ.

Ансамбль хадаа Братиславада, Кошицедэ, Готвальдовто ба Чехословакиин бусад городуудта хэдэ хэдэн концертнүүдые харуулhан байна. Ансамблиин табиhан концертнүүдые хүн зон ехээр hонирхон харана. Нээмэл талмайнууд дээрэ концерт харуулхадань хэдэн олон мянган хүн сугларна.

Ансамблиин артистнуудай уранhайханай шадабариие Чехословацка хэблэл үндэрөөр сэгнэнэ.

Буу зэбсэг хуряаха талаар ООН-эй Комиссиин Подкомитедэй заседани

ЛОНДОН, майн 6. (ТАСС). Буу зэбсэг хуряаха талаар ООН-эй Комиссиин Подкомитедэй ээлжээтэ заседани үсэгэлдэр боложо, тэрээн дээрэ СССР-эй түлөөлэгшэ Я. А. Малик түрүүлэгшээр hуугаа. Удаадахи заседанинь майн 10-да болохо.

Французска эсэргүүсэлтын хүдэлөөндэ урдань хабаадаhан хэдэн хүнүүд Советскэ Союзда ошохоёо мордобо

ПАРИЖ, майн 6. (ТАСС). Эсэргүүсэлтын хүдэлөөндэ урдань хабаадагшадай ба Францийн консультативна ассамблейн гэшүүд урдань байгшадай делегаци Москва ошохоёо мүнөөдэр ниидэн гараба. Тэдэниие советскэ партизанууд байhан ба Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадаhан хэдэн хүнүүд уриhан байгаа.

Министрнүүдэй Соведэй вице-түрүүлэгшэ урдань байhан Франсиск Гэ (делегациие толгойлогшо), Национальна суглаанай депутадууд Анри Бүрэ, Андрэ Дени, Пьер Лебон, Поль Валентино ба Пьер Виллон, Республикын соведэй гэшүүн Лео Амон, Пьер Блок, Французска Союзай суглаанай гэшүүд Рене Лорен ба Жорж Удар, консультативна ассамблейдэ эсэргүүсэлтын хүдэлөөнhөөородог делегадуудай группын түрүүлэгшэ урдань байhан Серф-Феррьер болон бусад делегациин составта оролсоно.

Эльба дээрэхи уулзалгын американска ветеранууд Москва ошохоёо мордобо

НЬЮ-ЙОРК, майн 6. (ТАСС). «Эльба дээрэхи уулзалгада американска талаhаа хабаадагшадай» организациин хэдэн гэшүүд Эльба дээрэхи уулзалгаhаа хойшо 10 жэлэй ойн гүйсэhэнтэй дашарамдуулан үнгэргэгдэхэ суглаанда хабаадалсахын тулада Москва ошохоёо үсэгэлдэр Нью-Йоркhоо ниидэн гараа.

Вьетнамска арадай армиин түрүү отряд Хайфондо оробо

ХАНОЙ, майн 5. (ТАСС). Вьетнамска информационно агентствын мэдээсэhэнэй ёhоор, Хайфондо засагые дамжуулан абалгада бэлэдхэл хэхын тулада Вьетнамска арадай армиин түрүү отряд майн 5-да энэ городто ороhон байна.

Англида забастовконууд болоно

ЛОНДОН, майн 6. (ТАСС). Мерсей мүрэн дээгүүр ябадаг буксирнуудта хүдэлмэрилдэг 300 гаран хүн үсэгэлдэр забастовко хээ. Салин хүлhэ дээшэлүүлхэ, ажалай услови hайжаруулха эрилтэ тэдэнэр хээ.

Абаhан уялгаяа нэрэтэй солотойгоор дүүргэбэ

Кударын аймагай промкомбинадай хубсаhа оёлгын ба сабхиин цехүүдэй коллективүүд Майн урда тээхи мүрысөөндэ оролсожо, абаhан уялгануудаа нэрэтэй солотойгоор дүүргэбэ. Нүхэр Санжицыреновагай хубсаhа оёлгын цех 4 hарынгаа даалгабари гурбан хоногоор уридшалан 156 процент дүүргээд, түсэбhөө гадуур нилээд ехэ продукци үйлэдбэрилөө.

Мүн сабхиин цех (даагшань нүхэр Бадмаева) даалгабаряа 142 п[роцент] дүүргэжэ, мүрысөөндэ хоёрд[о]хи hуури эзэлээ.

Комбинадай түрүү хүдэлмэриш[эд] нүхэд М. Баинзуров, Я. Ануфри[ева], Б. Гунчеева ба бусад эрхим ажал[шад] раа бусадта hайн жэшээ харуулна.

Мүнөө комбинадай коллектив жэлэйнгээ түсэб болзорhоонь ур[ид] дүүргэхын түлөө тэмсэжэ байна.

С. Таханов

Шэнэ фермэ

Энэ жэлдэ гүрэнэй ондатрова ажахыhаа Курумканай аймагай Хрущевой нэрэмжэтэ колхоз шаншиллова үүлтэрэй 20 туулай худалдажа абаа. Эдэнэй 14-ниинь эхэ, 6-ниинь эрэ юм. Hаяхан эдэнэй дүрбэниинь түрэжэ, 27 гүлгэн абтаа. Колхоз түсэбэй ёhоор байгша оной октябриин 1 болотор туулайнуудай тоое 300 болгохо юм. Тэдээн сооhоо 180 туулай худалдаанда гар[га]даха байна.

Туулайн фермын шэнэ байра х[...]тар хара үнэгэдэй фермэдэ дүтэ, [...]дотой газарта баригдажа байна.

Туулайн фермэ хадаа колхо[здо] орошо ехэтэй ажахы болохо. [...] фермэ тэрэниие эмхидхэлгэдэ [...]дэhэн гаргашые хоёрхон жэлэй [...]шада тэхэрюулхэ байна.

А. Дарма[...]

Hурагшадай воскреснигүүд эмхидхэгдэбэ

Hуралсалай ерэхэ жэлые түгэс бэлэдхэлтэйгээр угтахын түлөө Сэлэнгын аймагай Hүтэйн долоон жэлэй hургуулиин дирекци хэдэн удаа воскреснигүүдые эмхидхэбэ.

Воскреснигтэ ахалагша клас[сай] hурагшад ба багшанар эдэбхи[тэй]гээр хабаадалсажа, hургуули[да] 270 кубометр түлеэ бэлдэhэн бай[на].

П. Ангаро[...]

АРАДАЙ ЧЕХОСЛОВАКИИН 10 ЖЭЛЭЙ ОЙ

Б. АЛПАТОВ

Советскэ Армиин шэн зоригто сэрэгүүдэй Чехословакиие сүлөөлhөөр арбан жэлэй ой майн 9-дэ гүйсэхэнь. Советскэ зэбсэгтэ хүсэнүүдэй бүхэдэлхэйн-түүхэтэ илалтада түшэглэн, чехословацка арад өөрынгөө коммунистическэ партиин хүтэлбэреэр ябажа, засаг түрэеэ гартаа абаад, сүлөөтэй, бэеэ даанхай арадай демократическа гүрэниие байгуулаа hэн. Энэ түүхэтэ илалта хадаа Эхэ оронойнгоо эрхэ сүлөөгэй, бэеэ даанхай байдалай түлөө чешскэ болон словацка арадуудай олон жэлэй тэмсэлые батадхан бэелүүлhэн байна.

Оронойнгоо бүрин эрхэтэй эзэд бологшо Чехословакиин ажалшад Эхэ орон дотороо социализм байгуулха замда найдамтайгаар ороо.

Буржуазна засаг түрын байхада, илангаяа гитлеровскэ эзэмдэлгын үедэ чехословацка арад хүшэр хүндэ байдалтай байhан юм. Саг үргэлжэ хүдэлмэригүйдэлгэ ажалшадые нэрбэдэг байгаа. Гушаад ондо нэгэ миллион хүн хүдэлмэригүй байhан юм. Энээнhээ хойшошье тэдэнэй тоо дүрбэн зуун мянганhаа үсөөрөөгүй байhан юм.

Зургаа үлүүтэй жэл соо үргэлжэлhэн фашистска эзэмдэлгэ Чехословакиин арадай ажахыда ехэхэн хохидол ушаруулhан байна. Чехословакиие Советскэ Армиин сүлөөлхэ үеэр, 1945 ондо тэрэнэй промышленность ехээр муудашаhан байгаа. Түүхэй эд байгаагүй. Түлишөөр ядалдажа байба. Элэ бүхы шалтагаан дээрэhээ промышленна үйлэдбэринь дайнай урда тээхи хэмжээнэй гурбанай хоёр хубинь болодог байгаа.

Ахадүү арадта hайн hайхан туhаламжа болгон, промышленностьдань шухала хэрэгтэй түмэрэй руда, арhа болон бусад түүхэй эд хэрэгсэлнүүдые Чехословакида Советскэ Союз үгэhэн байна.

1945 оной октябрьда томо промышленна предприятинуудые болон страховой обществонуудые Национальна фронтын правительство национализацилhан байха юм. Энээнэй ашаар оронойнь экономикын шиидхэхы хубинь (промышленностиинь 60—70 процент) арадай мэдэлдэ ороhон байна.

1946 ондо Чехословакиин коммунистическэ партиин үүсхэл эдэбхеэр 1947 — 1948 онуудта арадай ажахые hэргээн бодхоохо түсэб баталан абтаhан байгаа. Хоёр жэлэй түсэбэй амжалтатайгаар дүүргэгдэhэнэй ашаар, 1948 оной эсэс багаар, тусхайлан хэлэбэл, дайнай дүүрэhэнhээ хойшо үнгэрhэн гурбан жэл хахад соо Чехословакиин промышленна үйлэдбэриин хэмжээн дайнай урда тээхи хэмжээнhээ үлүү гараа.

Социалистическэ байгуулалтын зорилгонуудые бэелүүлжэ байхадаа Чехословакиин ажалшад хархис хүсэнүүдэй галзуу эсэргүүсэлтэтэй ушарhан байна. Баруун оронуудай империалистнуудаар үмэгшэлэн дэмжэгдэдэг байhан орон доторхи хархис хүсэнүүд шэнэ арадай байгуулалтын экономикые hандаргаха, контрреволюционно эрид эрьелтэ хэхэ, орон дотор хуушанай капиталистическэ ёhо гуримуудые дахин hэргээхэ гэжэ hэдэhэн байгаа.

Чехословацка арад хархис этэгээдүүдэй али бүхы хорото аашануудые элирүүлэн бута сохижо шадаhан байна.

Февральска событинуудай hүүлээр, 1948 ондо капиталистическэ предприятинуудые национализацилга эсэслэн дүүргэгдэhэн байгаа. Энээнэй ашаар, социалистическэ сектортэнь бүхы промышленностиин 96 процент ороо. Дотоодын болон гадаадын худалдаа наймаан бүрин национализировалэгдээ. Хүдөө ажахыда газарай реформо бэелүүлэгдээ. Энээнэй эсэстэ урдань помещигүүдэй эзэлжэ байhан 4.400 мянган гектар газар жэжэ болон дунда шадалтай таряашадта, мүн гүрэнэй ажахынуудта дамжуулан үгтэhэн байна. Чехословацка Республикын конституциие 1948 оной майн 9-дэ Национальна суглаан нэгэн hаналтайгаар баталан абаhан байна.

1949—1953 онуудта Чехословакиин арадай ажахые хүгжөөхэ нэгэдэхи табан жэлэй түсэб бэелүүлэгдээ. Энэ табан жэлэй үедэ хүндэ промышленностиие хүгжөөлгэдэ гол анхарал хандуулагдаhан байгаа. Промышленна үйлэдбэриин хэмжээн табан жэлэй турша соо хоёр үлүүтэй дахин ургаа. 1954 оной эхин багаар машина бүтээлгын промышленностиин продукци 1948 онойхидо орходоо 3,3 дахин ехэ болоо. Энээнэй эсэстэ машинно-бүтээлгэнь чехословацка промышленностиин гол шухала hалбари боложо шадаhан байна.

Табан жэлэй турша соо Чехословакида 12 шэнэ томо электростанци, тэрэ тоодо Влтава болон Вага мүрэнүүд дээрэхи 6 гидроэлектростанци, 6 доменно пеэшэн, 9 мартеновскэ, 8 электропеэшэн, 6 прокатна стан, 2 трубопрокатна стан ашаглалгада оруулагдаа. Тиихэдэ Чехословакида эгээн түрүүшын алюминиевэ завод байгуулагдаа. Кунчицида металлургическа завод болон бусад ашаглалгада оруулагдаа. Мүн тэрэшэлэн 24 шэнэ машинно-бүтээлгын завод байгуулагдаhан байна.

Урдань капиталистическэ Чехословакида оройдоошье бүтээгдэдэггүй байhан машинанууд болон түхеэрэлгэнүүдые чехословацка промышленность мүнөө үйлэдбэрилэн гаргадаг болоо. Нэгэдэхи табанжэлэй турша соо металл отолдог 29 шэнэ түхэлэй хүндэ болон 36 түхэлэй дундуур, хүнгэн станогуудые үйлэдбэрилдэг болоо. Мүн 31 түхэлэй хүндэ кузнечно-прессовэ түхеэрэлгэнүүдые, 88 түхэлэй шэнэ текстильнэ машинануудые бүтээн гаргадаг болоhон юм.

Хурдан түргөөр ургажа байгаа хүндэ индустриин үндэhэ hуури дээрэ хүнгэн болон эдеэ хоолой промышленность хүгжэнэ. Олохон текстильнэ болон эдеэ хоолой предприятинууд шэнээр байгуулагдаа. Хуушан текстильнэ, эдеэ хоолой предприятинууд нилээд үргэдхэгдөө.

Арадай Демократическа Чехословакиин байгуулагдаhанhаа хойшо хүдөө ажахышье ехээр хубилаа.

Коммунистическэ партиин хүтэлбэреэр, хүдэлмэришэн ангиин дэмжэлгээр эндэхи ажалша таряашад hайн дураараа хамтараад, хэдэн зуугаад мянган үгытэй болон дунда шадалтай таряашад хүдөө ажахын кооперативуудта нэгэдэнхэй. Республика соохи тарилгын газарай бүхы талмайнь 44 процентые социалистическэ сектор мүнөө үедэ элдүүрилнэ.

Хүдөө ажахые механизацилга, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, хүдөө ажахын үйлэдбэриие улам саашадань дэбжээхэ хэрэгтэ шухала арга нүхэсэл болохо 256 машинно-тракторна станци Чехословацка гүрэн байгуулаа.

1949—1953 онуудай туршада Чехословакиин хүдөө ажахы бусад түхэлэй машинануудhаа гадна, (15 мориной хүсэтэйдэ оруулхада) 14.363 шэнэ трактор, бүхы түхэлэй 1.175 комбайн, орооhо тэряа хуряалгын 13.577 машина абаhан байна. 1954 ондо (15 мориной хүсэтэйдэ оруулхада) үшөө 8.900 трактор, орооhо таряа хуряаха 748 комбайн, свёкло хуряаха 485 комбайн, улаhа хуряаха 115 комбайн болон хүдөө ажахын хэдэн зуугаад бусад машинанууд хүдөө ажахыда үгтэhэн байгаа.

Хүдөө ажахын бүхы үйлэдбэриин hалбаринуудые улам саашадань хүгжөөн дэбжээхэ хэрэгтэ коммунистическэ парти болон Чехословацка правительство мүнөө үедэ ехэ оролдолго гаргана. Энэ зорилгые бэелүүлхын тулада, хүдөө ажахын машинануудые үйлэдбэрилгэ үргэдхэгдэhэн, таряашанай түлэдэг налогууд, гүрэндэ юумэ тушааха уялганууд бага болгогдоhон байна. Гадна, хүдөө ажахын продукци бэлэдхэлэй сэнгүүд дээшэлүүлэгдээ.

Арадай правительствын бэелүүлжэ байгаа хэмжээ-ябуулгануудынь хүдэлмэришэн анги болон ажалша таряашадай холбоо барисаае бэхижүүлнэ, хүн зондо эдеэ хоолой зүйлнүүдые, хүнгэн болон эдеэ хоолой промышленностьда хэрэгтэй түүхэй эд үйлэдбэрилгэ ехэдхэхэ арга боломжо бии болгоно.

Арадай ажахын түсэбүүдые амжалтатайгаар дүүргэлгэдэ, республикынгаа ажалшадай ажана байдалые hайжаруулгада, тэрэнэй гадаадын худалдаа наймаан туhална. Мүнөө үедэ Чехословаки дэлхэйн 80 гаран оронтой худалдаа наймаа эрхилдэг болонхой.

Үнгэрэгшэ арбан жэлэй турша соо ороной үйлэдбэриин хүсэнүүд түргэнөөр хүгжөө. Энээнэй ашаар Чехословакиин ажалшадай ажабайдалай хэмжээн улам дээшэлнэ. Экономикынь амжалтатайгаар хүгжэлгэ 1953 ондо мүнгэнэй реформо үнгэргэхэ, эдеэ хоолой болон промышленна эд товарнуудта бии байгаа карточна системые болюулха арга боломжо олгоhон байна. 1953 оной майhаа 1954 оной апрель хүрэтэр Чехословакида эд товарай сэнгүүд гурба дахин химдаруулагдаа. Сэнгүүдэй химдаруулагдаhанай ашаар Чехословакиин хүн зон 10 миллиард 700 миллион крон жэлэй турша соо алмаа. 1955 оной апрелиин 1-hээ мүн лэ юумэнэй сэн химдаруулаг[даа]. Энээнэй ашаар хүн зон жэлэй ту[рша] соо 1,3 миллиард крон нэмэжэ [ol]маха болоно.

Орон доторынь гэгээрэлэй, куль[ту]рын болон наукын талаар гор[...] амжалта туйлагдаа. 1953—54 [...] hуралсалай жэлдэ 8 жэлэй, 11 жэ[лэй] дунда hургуулинуудта, 1,8 милл[ион] hурагшад hуралсаhан байна. Д[...] hуралсалай газарнуудай тоо [...] ондо 22 байhанаа, 1954—1955 о[ну]дай hуралсалай жэлдэ 40 б[...] 1937 ондо дээдэ hургуулинуудта [...] мянган студент hурадаг байгаа, харин hүүлэй жэлнүүдтэ 47 м[янга] шахуу студент hурадаг болоо.

Наука болон техникые улам [саа]шадань хүгжөөхэ зорилгоор, Ч[ехо]словацка Наукануудай академи, [...]вацка Науканууда академи, [Чехо]словацка хүдөө ажахын науканууд[ай] академи байгуулагдаа. Мүнөө [...] дотор 175 научно-шэнжэлэлгын [ин]ститут бии.

Фашистска богоолшолгоhоо [Че]хословацка Республикын сүлө[өлэг]дэhөөр арбан жэлэй ойе тэмдэг[лэжэ] байха зуураа, советскэ хүнүүд х[...] чехословацка арадай алдарта [...]тануудаар баясана, тэдэниие нь [...] найрамдалай болон арадуудай [хоо]рондохи хани барисаанай түлөө [бү]хы демократическа лагериин тэ[...]жэ байгаа хамтын хэрэгтэ шуха[...] шухала нэмэри оруулалта мүн [...] сэгнэнэ.

Коммунистическэ партиие то[...] хэзээ хэзээнэйхиhээ нягтаар [...]саад, өөрынгөө агуу ехэ Национа[льна] hайндэрые Чехословакиин ара[д] [...]тажа байна. Советскэ Союзтай б[...] демократическа лагериин оро[...]тай байгуулhан ахадүүгэй эб[...]гүй хани барисаанда түшэглэж[э] [Че]хословакиин арад социализм [бай]гуулха замаар найдамтайгаар [...]шаа дабшана.

Редактор Д. Л. ЛОБСАН[...]

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора — 46-32, заместителя редактора — 32-74, отв. секретаря —27-37, партийной жизни, сельского хозяйства— 47-59, пропаганды и переводов — 35-14, культуры и быта, промышленности—34-05, местной информации и писем — 24-74. Для междугородных переговоров — 16.

00449. Типография отдела издательств и полиграфической промышленности Министерства культуры БМАССР. Зак. № 27[...]